Голас Радзімы

№ 8 (2150)
22 лютага 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У Мінску прайшоў конкурс прыгажосці сярод пераможцаў абласных спаборніцтваў на званне самай прыгожай дзяўчыны Беларусі. Яшчэ зусім нядаўна падобныя мерапрыемствы разглядаліся ў нас як неэтычныя, якія зневажаюць гонар і годнасць жанчын, уласцівыя не нашаму, а «таму», сытаму і разбэшчанаму свету. Але вось неяк неўпрыкмет конкурсы прыгажосці ўвайшлі ў нашу штодзённасць, і нічога, свет не перавярнуўся, затое стаў больш яркі, прыгожы, святочны. І адзінае, што нас пакуль не задавальняе, — гэта рэжысура свят, адсутнасць спецыялістаў, здольных стварыць на высокім прафесіянальным узроўні праграму відовішча.

Тэлевізійнае рэкламнае шоу «Прыгажуня-90» — гэта яркае прадстаўленне, арганізаванае «Рэкламэкспартам» — кааперацыяй прамысловых прадпрыемстваў, арганізацый і творчых работнікаў, пастравіў галоўны рэжысёр тэатра імя М. Горкага лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Валерый Маслюк. Шоу было запісана на плёнку і будзе паказана на Захадзе з рэкламай прадукцыі прадпрыемстваў-спонсараў гэтага свята прыгажосці.

НА ЗДЫМКАХ: самай прыгожай дзяўчынай Беларусі названа будучы мастак-мадэльер, а пакуль першакурсніца Віцебскага тэхналагічнага інстытута лёгкай прамысловасці семнаццацігадовая Марыя КЕЖА; удзельніцы конкурсу прыгажунь; дзяўчаты дэманструюць мадэлі адзення; Марыя КЕЖА ў час танцавальнага конкурсу.

Фота Ю. ПАЎЛАВА і Ю. ЗАХАРАВА.

ДАСЛЕДАВАННІ ПРАЦЯГВАЮЦЦА

СУМЕСНЫ ПАЛЁТ

У адпаведнасці з праграмай даследавання касмічнай прасторы 11 лютага 1990 года ў Савецкім Саюзе ажыццёўлены запуск касмічнага карабля «Саюз ТМ-9», пілатуемага экіпажам у саставе камандзіра Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта СССР Анатолія Салаўёва і бортінжынера Аляксандра Баландзіна.

У ходзе палёту праведзена змена экіпажа пятай асноўнай экспедыцыі навукова-даследчага комплексу — касманаўтаў Аляксандра Віктарэнкі і Аляксандра Сераброва, якія доўгі час працавалі на каляземнай арбіце.

13 лютага 1990 года ажыццёўлена стыкоўка пілатуемага карабля «Саюз ТМ-9» з арбітальным комплексам «Мір».

Касманаўты Аляксандр Віктарэнка, Аляксандр Серауброў, Анатолій Салаўёў і Аляксандр Баландзін пачалі выкананне сумесных работ і эксперыментаў на борце навукова-даследчага комплексу.

Пасля завяршэння сумеснага палёту А. Віктарэнка і А. Сераброў у караблі «Саюз ТМ-8» 19 лютага вярнуліся на Зямлю.

Праграма палёту А. Салаўёва і А. Баландзіна, разлічаная на пяць з палавінай месяцаў, прадугледжвае працяг пачатых касманаўтамі папярэдніх экспедыцый геафізічных і астрафізічных даследаванняў, эксперыментаў па біялогіі і біятэхналогіі.

У красавіку плануецца прыстыкаваць да арбітальнага комплексу «Мір» спецыялізаваны тэхналагічны модуль «Крышталь», на якім устаноўлена апаратура для правядзення новых даследаванняў па астрафізіцы, геафізіцы і біятэхналогіі. На новых тэхналагічных установках модуля экіпажу шостай асноўнай экспедыцыі трэба будзе выканаць вялікую праграму работ па касмічнаму матэрыялазнаўству з мэтай атрымання доследна-прамысловых партый паўправадніковых матэрыялаў з палепшанымі характарыстыкамі для выкарыстання іх у сучаснай электроніцы.

У рамках праграмы біятэхналагічных даследаванняў пачаты работы на электрафарэтычнай установцы «Ручай». Мэтай іх з'яўляецца адпрацоўка базавай тэхналогіі ачысткі інсуліну ва ўмовах мікрагравітацыі.

Новы экіпаж, які прыбыў на арбіту, выконвае серыю медыцынскіх даследаванняў для ацэнкі стану арганізма чалавека на пачатковым этапе адаптацыі да бязважкасці і вызначэння эфектынасці прымяняемых у гэты перыяд прафілактычных сродкаў.

На борце арбітальнага комплексу пачаты эксперыменты з біялагічнымі аб'ектамі, дастаўленымі ў караблі «Саюз ТМ-9». Сярод іх ёсць вышэйшыя расліны, культура тканкі жывёльнага і расліннага паходжання, амфібіі.

МЕРКАВАННЕ

ДЭФІЦЫТ УЛАДЫ

«Цяпер ідуць атакі на партыю, армію, рабочы клас, сялянства і інтэлігенцыю. Але партыя ў нас— авангард народа, армія —народная, рабочы клас, сялянства, інтэлігенцыя — гэта плоць ад плоці савецкага народа нашай многанацыянальнай краіны. Хто ж тады атакуе нас, хто падняў руку на наш народ, наш Савецкі Саюз? Гэта ж не проста!

Відаць, адказы мы павінны знайсці ў ходзе дыскусіі, што ўзнікла вакол Платформы ЦК КПСС. Перш за ўсё, трэба разабрацца, хто і з якіх пазіцый нас атакуе? Прыглядзьцеся ўважліва — самыя разнастайныя палітычныя сілы, аж да анархістаў, выступаюць з перабудовачнымі лозунгамі. Той-сёй імі проста прыкрываецца, а нехта ў перабудове мае, што называецца, «свой інтарэс». У такой абстаноўцы асабліва важна вызначыць нашы пазіцыі...

Хацелася б сказаць, што ў людзей набралася неўразумелых пытанняў. Напрыклад, у Латвіі мяне пыталіся: а ці патрэбна краіне армія? І калі патрэбна, чаму яна не адчувае належнага клопату? Многія рабочыя не маглі зразумець, чаму ў кааператывах за тую ж працу, што і на дзяржаўных прадпрыемствах, плацяць больш і пры гэтым не бяруць адпаведных падаткаў. Якія ж бізнесмены, на прыклад якіх мы ўсё часцей спасылаемся, якая добраўпарадкаваная дзяржава могуць дазволіць сабе падобную «камерцыю»?

І яшчэ адно горкае пытанне, якое задаюць нашы грамадзяне. Чаму аб канстытуцыйных правах нашых суайчыннікаў у шэрагу рэспублік успомнілі толькі пасля таго, як з'явіліся забітыя і параненыя? А тысячам бежанцаў гэтыя правы ў поўным аб'ёме не забяспечаны да сённяшняга дня.

Адказ на ўсе гэтыя пытанні адзін: у краіне стаў адчувацца самы небяспечны дэфіцыт—дэфіцыт улады. Як ён утварыўся? Мы прывыклі да таго, што ў нас у краіне ўсёй паўнатой улады валодала партыя. Цяпер мы гаворым: «Усю ўладу Саветам». І разам з тым высвятляецца, што яны ёю яшчэ не навучыліся карыстацца. Выпраўляць справы трэба з самых вярхоў, з увядзення прэзідэнцкай улады з адпаведнымі паўнамоцтвамі. Гэта будзе стымуляваць і дзеяздольнасць Саветаў усіх узроўняў. Калі мы гэтага не зробім — можа адбыцца тое, што ўжо адбываецца ў эканоміцы, якая аказалася практычна некіруемай».

(З інтэрв'ю газеце «Праўда» сакратара ЦК КПСС А. Бакланава).

ПАЛІТЫЧНАЕ ЖЫЦЦЁ

ДЭБАТЫ АБ ВЫБАРАХ

Чым бліжэй да выбараў, тым больш актывізуецца палітычнае жыццё Магілёва. На Савецкай плошчы абласнога цэнтра адбыўся шматтысячны мітынг. Амаль чатыры гадзіны на ім працягваліся дэбаты аб асаблівасцях перадвыбарнай кампаніі, перабудовачных працэсах у горадзе і вобласці, месцы і ролі ў іх партыйных арганізацый і партыйных органаў, іх кіраўнікоў.

Ініцыятарамі правядзення мітынгу выступілі некаторыя самадзейныя фарміраванні, у тым ліку неафіцыяльны грамадскі камітэт «За дэмакратычныя выбары». Сярод прычын называліся наступныя. Першая — вострая экалагічная сітуацыя ў вобласці і горадзе, другая — адмова акруговых камісій зарэгістраваць кандыдатамі ў дэпутаты Саветаў розных узроўняў шэраг прэтэндэнтаў на мандат. Пазней высветлілася, што прэтэнзіі да выбарчых камісій будуць разглядацца ў адпаведнасці з законам народнымі судамі.

Многа гаварылася аб экалагічнай сітуацыі ў выніку чарнобыльскай аварыі і канцэнтрацыі хімічнай прамысловасці ў Магілёве. Гучалі прэтэнзіі ў адрас мясцовага кіраўніцтва за ўтойванне інфармацыі аб радыяцыйнай абстаноўцы, запозненую рэакцыю на падзеі.

Не з запушчіваннем у сваёй невінаватасці пачаў выступленне першы сакратар Магілёўскага абкома КПБ В. Ляонаў, а прапанаваў правесці па гэтых пытаннях грамадскае расследаванне, стварыць кампетэнтную і незалежную камісію з прадстаўнікоў любых арганізацый і фарміраванняў. Дарэчы, у падрыхтаваным арганізатарамі мітынгу праекце рэзалюцыі гучала прапанова спыніць вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі на забруджаных радыенуклідамі землях. Але за гэта яшчэ год назад выступалі магілёўскія кіраўнікі, толькі іх не падтрымалі планавыя органы.

Выступленне першага сакратара абкома без націжкі можна лічыць кульмінацыяй падзей на Савецкай плошчы. За апошні год тут прайшло мноства падобных мітынгаў, але лідэр абласной партыйнай арганізацыі на іх не прысутнічаў. А магілёўчанам хацелася ведаць яго пазіцыю па многіх праблемах. Не выпадкова пасля выступлення В. Ляонаву задалі мноства пытанняў. Напрыклад, аб апошнім павышэнні заработнай платы работнікам партапарату. Вось што адказаў В. Ляонаў:

— Не я прымаў рашэнне і не маю паўнамоцтваў яго адмяніць. А што датычыць прыбаўкі да майго асабістага акладу, то ўся яна ідзе ў фонд Чарнобыля.

Да мікрафона падыходзіла больш за 20 моўцаў. У прынятай на мітынгу рэзалюцыі, акрамя шэрагу патрабаванняў да органаў улады, ёсць заклік да выбаршчыкаў аддаць свае галасы за прагрэсіўна настроеных кандыдатаў. Гучалі ў асобных выступленнях і патрабаванні аб адстаўцы мясцовага кіраўніцтва, але іх не падтрымалі.

ЭКАЛОГІЯ

ВІЗІТ АМЕРЫКАНСКІХ ВУЧОНЫХ

Дэлегацыя амерыканскіх экалагаў на чале з прэзідэнтам Нацыянальнай асацыяцыі спецыялістаў па ахове навакольнага асяроддзя О. Брайндэр наведала Акадэмію навук Беларусі. Вучоныя з ЗША азнаёміліся са станам экалагічных даследаванняў у рэспубліцы, цікавіліся методыкай і вынікамі эксперыментаў па вывучэнню ўздзеяння прамысловых выкідаў на жывыя арганізмы і ўплыву чалавека на прыроду.

Цікавасць гасцей выклікалі паведамленні аб тым, як у рэспубліцы вырашаецца праблема ачысткі вадаёмаў і ўтылізацыі донных адкладанняў.

Прафесар Д. Докерці з Нацыянальнай лабараторыі шторму штата Каларада прачытаў лекцыю аб дваццацігадовым вопыце ЗША ў падрыхтоўцы экологаў вышэйшай кваліфікацыі. Ён расказаў таксама аб тым, як амерыканскім вучоным і спецыялістам удалося вырашыць праблему ачысткі вадаёмаў ад забруджвання, справіцца з бічом буйных гарадоў — звалкамі адходаў, рэзка знізіць таксічнасць аўтамабільных выхлапных газаў.

На агульную думку, гэта плённая і карысная сустрэча можа стаць першым крокам да творчага супрацоўніцтва вучоных Беларусі і ЗША ў галіне экалогіі.

АДПАЧЫНАК

У гарадскім парку культуры і адпачынку горада Ваўкавыска пачаў працаваць дыскавідэацэнтр «Царамок». Тут моладзь у вольны час можа паглядзець відэафільмы, патанцаваць—добра адпачыць.
НА ЗДЫМКУ: відэацэнтр «Церамок».

ПАМЯЦЬ ПРА АНТЫФАШЫСТА

УСКЛАДАННЕ КВЕТАК

Генеральны консул ГДР у Мінску В. Янда ўсклаў кветкі да мемарыяльнай дошкі нямецкаму антыфашысту Герою Савецкага Саюза Фрыцу Шменкелю з нагоды 74-й гадавіны з дня яго нараджэння.

У цырымоніі ўскладання кветак прынялі ўдзел супрацоўнікі генеральнага консульства ГДР у Мінску, курсанты з ГДР, якія вучацца ў ваенных вучылішчах сталіцы Беларусі. Нямецкія таварышы мінутай маўчання ўшанавалі памяць героя, які загінуў у барацьбе супраць фашызму.

ПА ПРАГРАМЕ «ЗДАРОЎЕ»

Як гэта ні дзіўна, яшчэ некалькі гадоў назад працоўныя калектывы Наваполацка былі супраць выкарыстання валюты на медыцынскія мэты горада. Спатрэбілася шмат тлумачэнняў, перш чым на прадпрыемствах зразумелі, што за заводскай прахадной кожны зможа стаць пацыентам гарадской паліклінікі ці бальніцы. А таму стан гэтых устаноў — клопат агульны. І вось вынік: аб'яднанне «Палімір» выдзеліла 50 тысяч валюты першай катэгорыі для набыцця наркозных апаратаў фірмы «Дрэгер» (ФРГ). Па бартэрных пастаўках хімкамбіната наваполацкія медыкі атрымалі тры рэнтгенаўскія апараты з ВДЗапрыстаўкамі, два гематалагічныя аналізатары, медыцынскую мэблю, функцыянальныя ложкі. На валюту аб'яднання «Наваполацкнафтасінтэз» набыты ультрагукавыя скенеры фірмы «Ташыба» (Японія). Многа карыснага атрымалі медыкі і за 500 тысяч валюты пятай катэгорыі, выдзеленай ім заводам бялкова-вітамінных канцэнтратаў.

А вось завод «Вымяральнік» сам заняўся распрацоўкай праграмы аўтаматызаванай сістэмы кіравання «Ахова здароўя». Канструктары гэтага прадпрыемства стварылі апарат «Аргумент» для ультрагукавых метадаў даследавання захворванняў сэрца. Цяпер новы эхакардыёграф праходзіць выпрабаванні ў 4-й гарадской паліклініцы. Ужо сёлета прадпрыемства мяркуе сабраць 70 такіх апаратаў. Яны стануць добрым памочнікам урачам.

НА ЗДЫМКУ: урач аддзялення функцыянальнай дыягностыкі Вольга ЕМЯЛЬЯНАВА абследуе пацыентаў на ультрагукавым скенеры.

ПА АРЫГІНАЛЬНАЙ ТЭХНАЛОГІІ

ІДЭЯ ПРЫЙШЛА... З КОСМАСУ

Нават на касмічнай вышыні можна, не апасаючыся за свой зрок, глядзець на асляпляльна яркае сонца праз акуляры, выраблены спецыялістамі і рабочымі аршанскага завода «Чырвоны Кастрычнік».

Асобы фільтр, як азонавы слой, аберагае вочы, затрымліваe больш за 90 працэнтаў ультрафіялетавага выпраменьвання. У той жа час аптычныя шкельцы ў сваёй ніжняй частцы свабодна прапускаюць дзённае святло. Варта толькі крыху апусціць позірк і, калі ласка, — чытайце кнігу ці газету, любуйцеся натуральнымі фарбамі пейзажу. Не трэба напружваць зрок, жмурыцца.

Тэхналогія вырабу сонцаахоўнага матэрыялу арыгінальная. А вось ідэя распрацоўкі незвычайнага фільтра прыйшла... з космасу. Падобную па эфектыўнасці ахову ад ультрафіялетавых промняў маюць ілюмінатары арбітальных караблёў і станцый.

Складанасць работы над «азонавымі» шкельцамі ў трывалай металічнай аправе дыктуе даволі адчувальную цану. Аднак яна будзе прыкметна меншай за тую, што не бянтэжыць пакупнікоў імпартных сонцаахоўных акуляраў.

Тэхналогія дазваляе арганізаваць на заводзе сервісны участак. Тут усім жадаючым нанясуць на лінзы іх акуляраў з дыёптрыямі «касмічнае» пакрыццё.

ЭКАНАМІЧНАЯ ПРАГРАМА САВЕЦКАГА ЎРАДА: ПЕРШЫ ЭТАП

У СССР пачалася рэалізацыя ўрадавай праграмы па аздараўленню эканомікі. Першы яе этап — найбольш цяжкі і адказны.

Народ зняверыцца ў праграме ў цэлым, калі ўжо ў 1990 годзе не адчуе рэальных вынікаў, так ацэньвае сітуацыю першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Дзяржплана СССР **Юрый МАСЛЮКОЎ**.

ГАЛОЎНЫ НАПРАМАК — СПАЖЫВЕЦКІ РЫНАК

Апошнія чатыры гады сярэднегадавы прырост вытворчасці тавараў народнага спажывання складаў 17 мільярдаў рублёў. На 1990 год урадам запланаваны прырост 66 мільярдаў рублёў.

Падобнага савецкая эканоміка яшчэ не ведала, каменціруе гэтую лічбу Ю. Маслюкоў. Каб яе дасягнуць, аб'ём капітальных укладанняў на развіццё магутнасцей па вытворчасці тавараў народнага спажывання павялічаны ў два разы. Акрамя таго, ужо да вясны маркуецца вырабіць 1 600 спецыяльных модуляў. Гэта камплектныя заводскія будынкі плошчай каля 1 000 квадратных метраў кожны. Змантіраваць іх і аснасціць абсталяваннем можна на працягу трох месяцаў.

Урад разлічвае, што насычэнню спажывецкага рынку будзе садзейнічаць і прынятае ў 1989 годзе рашэнне аб 3-працэнтным абмежаванні прыросту фонду заработнай платы. Яно не распаўсюджваецца на прырост, атрыманы ад вытворчасці тавараў народнага спажывання і перапрацоўкі прадукцыі сельскай гаспадаркі.

У гэтых умовах прадпрыемствам выгадна накіроўваць сродкі на развіццё вытворчасці спажывецкіх тавараў, а не сродкаў вытворчасці, упэўнены старшыня Дзяржплана СССР.

ДЗЯРЖЗАКАЗ: СЁННЯ ПАТРЭБНЫ ЖОРСТКІЯ МЕРЫ

Сітуацыя на савецкім спажывецкім рынку сёння такая, што ўрад вымушаны ўшчамляць самастойнасць прадпрыемстваў і ўстанаўліваць на многія віды прадукцыі дзяржаўны заказ.

Расшырэнне сферы дзяржзаказу — гэта адна з надзвычайных мер, неабходных на сённяшнім этапе, лічыць Ю. Маслюкоў. Праўда, за апошні час выдадзена каля дзесяці розных пастаноў аб стымуляванні выканання дзяржзаказу на тавары народнага спажывання. Але поспеху, на жаль, яны не прынеслі.

У нас вельмі мала караючых мер за невыкананне дзяржзаказу. А такія меры павінны быць, лічыць Ю. Маслюкоў. 1988—1989 гады паказалі, што без жорсткіх фінансавых мер нам не справіцца. Таму ўрад прыняў рашэнне аб мерах эканамічнага рэгулявання і стымулявання прыняцця і выканання дзяржаўных заказаў (перш за ўсё — на тавары народнага спажывання). Сутнасць іх у наступным. Кожнае прадпрыемства, натуральна, карыстаецца ўсемагчымымі банкаўскімі крэдытамі. Дык вось для тых, хто адмаўляецца прымаць на сябе заказ дзяржаўнага значэння (а такія выпадкі ёсць) ці, прыняўшы, не выконвае яго, працэнтная стаўка за крэдыты павялічваецца ў паўтара раза.

ГРОШЫ І ТАВАРЫ: ЯК ІХ СУМЯСЦІЦЬ?

Юрый Маслюкоў інфармуе, што эмісія грошай у 1989 годзе склала 18 мільярдаў рублёў. Яны «выліліся» на дэфіцытны савецкі рынак і абясцэнілі грашовыя заробленыя насельніцтвам сродкі. Каб абараніць чалавека ад інфляцыі, распрацавана сістэма фінансавага аздараўлення. У яе аснове ляжыць механізм індэксацыі ўзроўню жыцця (даходаў, заработнай платы, расходаў), які практычна ўпершыню ўкараняецца ў СССР.

У першую чаргу размова ідзе аб людзях з фіксаванымі невысокімі даходамі: пенсіянерах, студэнтах, нізкааплатных работніках. Калі інфляцыя ў нейкі перыяд складзе, напрыклад, 5 працэнтаў, то іх пенсія, стыпендыя ці заработная плата павысіцца на такі ж ці блізкі да гэтага працэнт, абяцае старшыня Дзяржплана СССР. А дапоўніць гэта дзяржаўны кантроль за цэнамі, асабліва на тавары для дзяцей і пенсіянераў, які ўводзіцца цяпер.

Урадам распрацавана і цэлая сістэма мер па «выняцці» ў насельніцтва многіх дзесяткаў мільярдаў ужо накопленых, але нерэалізаваных рублёў. Гэта выпуск аблігацый даўгачасных пазыкі пад павышаны працэнт, таварныя пазыкі на атрыманне ў будучыні востра дэфіцытнай прадукцыі (машын, мэблі і да т.п.), аўкцыённыя продаж ювелірных вырабаў, прадметаў мастацтва і інш. Расшырыцца ў 1990 годзе практыка продажу насельніцтву гарадскіх кватэр з дзяржаўнага жылога фонду, дачных участкаў і здача ў даўгачасную арэнду (з правам спадчыннасці) зямлі пад сады і агароды.

Калі гэтыя меры дапоўняцца хутчэйшым уведзеннем новай падатковай палітыкі і некаторымі іншымі актамі, то зусім рэальна ў 1990 годзе скараціць бюджэтны дэфіцыт да 60 мільярдаў, а яшчэ праз тры гады — да 20 мільярдаў рублёў, лічыць Ю. Маслюкоў.

НОВАЕ — ГЭТА ДОБРА ЗАБЫТАЕ СТАРОЕ

Гаворачы пра іншыя акты, старшыня Дзяржплана мае на ўвазе пакет законаў, якія будуць разгледжаны на цяперашняй сесіі парламента. Гэта закон аб уласнасці, без якога буксуе рэформа; закон аб зямлі, які павінен прынцыпова змяніць становішча селяніна ў краіне. Хутчэй за ўсё з-за непадрыхтаванасці некалькі адсунуты разгляд закона аб банкаўскай сістэме. Але затое парламент разгледзіць пакет законапраектаў, звязаных з размежаваннем паўнамоцтваў паміж Саюзам ССР і саюзнымі рэспублікамі, умацаваннем іх суверэнітэту.

Усё гэта патрабуе прынцыповых зрухаў у метадалогіі планавання, кіравання народнай гаспадаркай, гаворыць Ю. Маслюкоў. Асноўны момант навізны ў тым, што план цяпер будзе рэальна фарміравацца «знізу», гэта значыць распрацоўвацца прадпрыемствамі, аб'ядноўвацца на ўзроўні рэгіёна і стыкавацца ў «цэнтры» з агульнадзяржаўнымі патрэбамі. Таму ў 1991—1992 гадах Дзяржплан пакіне ў сваіх паказчыках толькі тое, што датычыць узроўню макраэканамічнага планавання, прынятага ў міжнароднай практыцы.

Расказваючы аб змяненнях у планаванні, Ю. Маслюкоў не забывае, што ідэя гэтая далёка не новая. У савецкай эканамічнай літаратуры яна «жыве» ўжо не адзін дзесятак гадоў, але толькі ў перыяд перабудовы змагла пачаць шлях ад тэорыі да практыкі.

ЭКАНАМІЧНЫЯ СПРЭЧКІ ПАМІЖ РЭСПУБЛІКАМІ: ЯК ІХ ВЫРАШЫЦЬ?

Дэцэнтралізацыя кіравання і планавання, не падмацаваная пакуль рэформай цэнаўтварэння і падаткаабкладання, абвастрае міжрэспубліканскія эканамічныя адносіны. Прынцып монаразвіцця многіх рэгіёнаў, нізкія цэны на выходную сыравіну прывялі да таго, што рэспублікі, якія выпускаюць канчатковую прадукцыю, жывуць фактычна за кошт тых, хто здабывае карысныя выкапні, займаецца іх перапрацоўкай і да т. п.

Сярод шматлікіх мер, якія будуць прыняты для вырашэння гэтай праблемы, гаворыць Ю. Маслюкоў, будзе зроблена спроба ў 1990 годзе ўвесці падатак на прыбаўлачную вартасць. Іншымі словамі, падатак будзе павялічвацца па меры развіцця тэхналагічнага ланцужка: ад здабычы сыравіны да стварэння канчатковага прадукту і яго продажу. Гэта дазволіць больш правільна будаваць эканамічныя адносіны паміж рэспублікамі.

1990 ГОД ПАВІНЕН СТАЦЬ...

...годам стабілізацыі спажывецкага рынку і фінансавага становішча, годам першага этапу скарачэння бюджэтнага дэфіцыту, годам пачатку структурнай перабудовы народнай гаспадаркі, годам падрыхтоўкі ўвядзення ўсяго пакета законаў, неабходных для нармальнага функцыяніравання савецкай эканомікі, спадзяецца першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Дзяржплана СССР Юрый Маслюкоў.

ЖЫВУЧЫ Ў ДОЎГ, БАГАТЫМ НЕ СТАНЕШ

Ці робіцца савецкая эканоміка больш адкрытай, больш успрымальнай да станоўчага замежнага вопыту? Гаварыць пра гэта, на жаль, пакуль рана. Асноўная праблема ў тым, каб адмовіцца ад дырэктыўных метадаў кіравання народнай гаспадаркай, перавесці яе на рэйкі эканамічнага і прававога рэгулявання. Але як? Наконт гэтага прапануецца нямала рэцэптаў з розных трыбун, экранаў тэлевізараў, старонак друку.

Адно з пытанняў, вакол якога разгараюцца пачуцці, — пра заходнія крэдыты і іх выкарыстанне. Што граху таіць: тавары голад у краіне ўзмацняецца, пакупная здольнасць рубля падае, «ценевая эканоміка» працвітае, абвастраецца сацыяльная напружанасць. Дзе выйсце? Адназначнага адказу няма. Для вырашэння праблемы патрэбны комплексны падыход, у прыватнасці, на шляхах развіцця знешнеэканамічных сувязей.

І ў гэтай сітуацыі без запазычання сродкаў за мяжой, лічыць намеснік старшыні праўлення Банка знешнеэканамічнай дзейнасці СССР **Эдуард ГОСЦЕЎ**, не абысціся. Пытанне не ў тым, браць ці не браць крэдыты ў заходніх банкаў. Мы не ўтойваем, працягваў ён, што ў нас ёсць праблемы фінансавання эканамічнай рэформы: стаіць задача рэканструяваць, мадэрнізаваць практычна ўвесь вытворчы апарат, наладзіць новыя вытворчасці, забяспечыць на гэтай падставе насельніцтва таварнай прадукцыяй. І ў даных умовах, вядома ж, СССР зацікаўлены ў крэдытных здзелках. Але няправільна было б сцвярджаць, як гэта іншым разам можна сустрэць у замежным друку, быццам мы ідзём да Захаду з працягнутай рукой.

Так, як пазычальніку аўтарытэтнаму, абавязковаму, нам адкрываюць крэдыты. Хаця апошнім часам раздаюцца галасы, быццам з-за цяжкасцей у савецкай эканоміцы, з-за адсутнасці істотных зрухаў у правядзенні радыкальнай рэформы крэдытаванне пачало скарачацца. Гэта далёка не так. Наадварот, зусім неабавязкова, адзначыў Эдуард Госцеў, што мы скарыстаем поўны аб'ём усіх крэдытных сродкаў, якія нам прадастаўлены. Хаця большую частку, відавочна, усё ж скарыстаем. Але тут, працягваў ён, узнікаюць, перш за ўсё ў нас, сумненні: ці зможам пагаспадарску распарадзіцца новымі пазыкамі і крэдытамі? Хто, як і за кошт чаго будзе пагашаць пазыкі?

Небяспека таго, што немалыя пазычаныя сродкі могуць пайсці на вецер, існуе. «Вопыт» у нас наконт гэтага ёсць. Усяго два прыклады. У 1987 і 1988 гадах мы закупілі за мяжой на валюту амаль 5 мільёнаў тон некандыцыйнага збожжа і хлебапрадуктаў і пацярпелі вялікія страты. Яшчэ выпадак. З-за таго, што ў трумы трапіла марская вада, сапсавана і ўцэнена каля 2 тысяч тон какавы. Страта — мінімум 2 мільёны рублёў. І падобных прыкладаў, на жаль, нямала. Усё гэта — праяўленні безгаспадарчасці, якая мяжуе са злачыннасцю. Пры няўмелым, некампетэнтным выкарыстанні заходнія крэдыты могуць ператварыцца ў пастку, прычым не толькі фінансавую, але і палітычную.

Летам мінулага года Старшыня Савета Міністраў СССР Мікалай Рыжкоў паведаміў, што знешняя запазычанасць складае 34 мільярды рублёў. Многа гэта ці мала? Адказаць на пастаўленае пытанне, на думку Госцева, можна зыходзячы з рэальных, а не патэнцыяльных магчымасцей краіны. Бясспрэчна, СССР багаты прыроднымі рэсурсамі, ён мае многія мільёны высокакваліфікаваных працаўнікоў. І ўсё ж па сённяшніх эканамічных мерках запазычанасць 34 мільярды рублёў здаецца вельмі высокай. Больш таго, яна ўшчыльную наблізілася да верхняй планкі нашых магчымасцей пагашэння пазыкі.

Гэта, праўда, не азначае, што мы спынімся на дасягнутай велічыні ў запазычанні. Аб'ём крэдытных сродкаў, як мы думаем, можа быць і большым. Але пры абавязковай умове: па меры паспяховага вырашэння ўнутраных гаспадарчых праблем. Таму да далейшага нарошчвання знешняй запазычанасці ставімся максімальна ўзважана.

ЧЛЕНЫ САВЕЦКАГА ЎРАДА ЛІЧАЦЬ, ШТО...

Леў ВАРОНІН, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР:

...у 1990 годзе ўдасца дасягнуць рэальнага адчувальнага паляпшэння на спажывецкім рынку, а ў наступныя два гады аб'ём выпуску тавараў народнага спажывання ўзрасце яшчэ на 77—82 мільярды рублёў. У тым ліку непрадуктовых — на 57—60 мільярдаў рублёў. Улічваючы сённяшнюю вастрыню становішча, урад вызначыў шэраг тавараў масавага попыту, узровень дзяржаўных рознічных цэн на якія захоўваецца без змяненняў. Намечаны меры, накіраваныя на прадухіленне знікнення з вытворчасці танных вырабаў, і перш за ўсё для дзяцей і асоб сталага веку. Акрамя таго, вызначаны парадак прымянення дагаворных цэн на новыя непрадуктовыя тавары, згодна з якім надбаўка да іх не можа павышаць 30 працэнтаў да дзяржаўных рознічных цэн.

Леанід АБАЛКІН, намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Дзяржаўнай камісіі Савета Міністраў СССР па эканамічнай рэформе:

...для выхаду краіны з глыбокага сацыяльна-эканамічнага крызісу патрэбны тры ўмовы: дакладкая праграма, рабочы план пераўтварэнняў, добра скаардынаваны па напрамках і тэрмінах; адабрэнне і падтрымка праграмы з боку заканадаўцаў і грамадства ў цэлым; палітычная воля і арганізацыйнае ўменне ажыццявіць праграму.

Праграма ва ўрада ёсць. Пасля вострых дыскусій яка была адобрана на другім З'ездзе народных дэпутатаў СССР. Пытанне аб усеагульнай кансалідацыі вакол урадавай праграмы яшчэ не знята з парадку дня. Рашучасць і цвёрдасць у правядзенні выпрацаванай лініі ў нас ёсць. Большасць людзей нам верыць. І мы не можам, не маем права не апраўдаць гэтага давер'я.

Ігар БЕЛАУСАЎ, намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Дзяржаўнай камісіі Савета Міністраў СССР па ваенна-прамысловых пытаннях:

...канверсія ваеннай прамысловасці ўнясе важкі ўклад у аздараўленне эканомікі. У 1990 годзе каля 50 працэнтаў аб'ёму вытворчасці абароннага комплексу будзе арыентавана на выпуск прадукцыі народнагаспадарчага прызначэння. Цяпер заканчваецца распрацоўка Дзяржаўнай праграмы канверсіі на 1991—1995 гады. У ёй прадугледжана павелічэнне гэтага аб'ёму да 60 працэнтаў.

Ваенна-прамысловы комплекс — гэта не толькі вытворчасць, але і магутная, рознабаковая навука. У 1990 годзе значныя яе сілы будуць накіраваны на «мірныя» пошукі, не на шкоду, вядома, забеспячэнню дастатковасці абароннага патэнцыялу краіны.

Уладзімір ГУСЕЎ, намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Бюро Савета Міністраў СССР па хіміка-лясному комплексу:

...адна з самых сур'ёзных цяжкасцей, з якімі мы цяпер сутыкнуліся, — гэта — узрастаючая колькасць прапаноў аб закрыцці вытворчасцей хіміка-ляснога комплексу. Гэта можа прывесці да будучых крытычных сітуацый на спажывецкім рынку. Таму што больш за 60 працэнтаў прадукцыі, выпускаемай на прадпрыемствах хіміка-ляснога комплексу, паступае непасрэдна ў магазіны. У 1990 годзе мы намецілі павялічыць аб'ёмы вытворчасці тавараў народнага спажывання на 15 працэнтаў, у тым ліку лякарстваў — на 11, сінтэтычных мыючых сродкаў — на 18, мэблі — на 14 працэнтаў.

Павел МАСТАВОЙ, намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па матэрыяльна-тэхнічнаму забеспячэнню:

...пакуль у краіне няма паўнаважных грошай, антыманапольных абмежаванняў, эфектыўнай падатковай сістэмы і іншых эканамічных і прававых рычагоў рэгулявання, разлічваць на рэальна свабодны рынак сродкаў вытворчасці не даводзіцца. Рэзкае, скачкападобнае зніжэнне дзяржаўнага заказу на матэрыяльна-тэхнічную прадукцыю прывяло толькі да ўзмацнення самавольства вытворцаў, дэзарганізацыі забеспячэння многіх прадпрыемстваў.

Таму на даным этапе адбудзецца ўзмацненне рэгулюючага цэнтралізаванага пачатку ў размеркаванні матэрыяльных рэсурсаў.

№ 8 (2150), 22 лютага 1990 г.

НА ЗЯМЛІ БАЦЬКОЎ

БЕЛАРУСКІ НАПЕЎ КРАІНЫ СРЭБРА

НА РАЗВІТАННЕ, амаль што перад спакон вякоў заведзеным «прысядзем на дарожку», ён скажа задумена:

— І сказаць, што я з Беларуссю так моцна павязаны лёсам адным перавяслам... адно нарадзіўся тут. А нешта ўсё-такі трымае за сэрца, сваё як ні кажы. Відаць, пад старасць альбо як дужа прыбярэ хвароба, толькі тады чалавек найвастрэй разумее цану жыцця і тыя галоўныя рэчы, якія надаюць яму хараство, за грошы не купленае... Ці думаў я калі, што за тысячы кіламетраў ад Аргенціны таварыства «Радзіма», чулы і сардэчны персанал санаторыя «Крыніцы» адклікнуцца клопатам аб маім ці Віктара з Беластока здароўі. Дзе знайсці тыя словы ўдзячнасці? Вялікую справу робіць таварыства, дапамагаючы нам. Я маю на ўвазе не толькі сябе і Віктара. Колькі нас на свеце...

«А на самай справе, колькі? — падумалася мне. — Якую колькасць выхадцаў з Беларусі, колькі краін прыняло? І які б вучоны розум ні браўся за статыстыку, бязлітасная мінуўшчына возьме верх папраўкамі накшталт «прыблізна», «умоўна», «графа «беларусы» ў статыстычных даведніках не значыцца». Усё роўна, як у войску Чынгіз-хана — «туман», што значыць «многа».

...Перадгісторыя маёй сустрэчы з прадстаўніком Федэрацыі культурных таварыстваў савецкіх грамадзян Аргенціны Рыгорам Скалковічам была даволі простая, але запланаваная. Штогод Беларускае таварыства «Радзіма» запрашае суайчыннікаў з-за мяжы на лячэнне і адпачынак. На збегу мінулага года запрашэнне атрымаў і мой субяседнік.

Дарэчы, у адносінах да працоўных імігрантаў-беларусаў Аргенціны адпаведныя лічбы ёсць, і, скарыстоўваючы нагоду, я адразу пацікавіўся:

— Рыгор Андрэевіч, «Беларускі ілюстраваны каляндар на 1940 год»... ведаеце, выходзіла калісьці ў сталіцы Аргенціны такое выданне беларускіх суполак?

— Ведаю, чаму ж не. Аднак гадоў колькі па вайне ён перастаў друкавацца.

— Дык вось, гэты каляндар пісаў, што з 1925 па 1939 год у Аргенціну з Заходняй Беларусі эмігрыравала 50 тысяч...

— Лічба, мусіць, праўдападобная, ды мне цяжка сцвярджаць: быў я тады надта малы. Бацькі выбраліся на чужыну ў 1937 годзе, калі мне і тры гады не споўнілася. Ды і не затрымаліся мы з першага разу ў Аргенціне, перабраліся ў Парагвай.

А той жа Парагвай сустрэў іх такімі варункамі, што наўрад ці варта было перасякаць Атлантыку бягом ад нядолі з вёскі Каменюкі, што на беразе Правай Лясной, каб трапіць у абдымкі галечы на супрацьлеглым баку Зямлі, сярод індзейцаў гуарані, пражэрлівых маскітаў і дзікіх трапічных джунгляў.

— ...І апынуліся мы зноў у Аргенціне, у правінцыі Чака, непадалёку ад гарадка Саэнс Пенья, — працягваў расказ аргенцінскі беларус. — Наймаліся на работу куды бралі, ашчаджалі кожнае сэнтава. Елі валовы тлушч з хлебам, што за капейкі прадаваўся ў вялізных шкляных слоіках... Дагэтуль не магу глядзець на гэты «бутэрброд». Талькі ў пачатку 50-х наша сям'я ўпэўнена стала на ногі, дзякуючы, канешне, паляпшэнню эканамічнага становішча дзяржавы. Потым мы пераехалі ў сталіцу, дзе я ўладкаваўся на завод токарам. Там працую і цяпер.

— Рыгор Андрэевіч, з вашых слоў вынікае, што высокі ўзровень жыцця аргенцінцаў у 50-х абяцаў бясбеднасць. Сапраўды, агульнавядома, што Аргенціна атрымлівала важкія дывідэнды ад пасляваеннага гандлю са знясіленым у апакаліпсічнай бойцы астатнім светам: ялавічына, пшаніца, віно... Але ж менавіта ў тыя настальгічныя сёння для вас дні зачынаецца і набірае моц імпэтны рух за вяртанне нашых суайчыннікаў назад, да бацькоўскіх ачагоў, спляжаных і зраненых фашыстамі. Добра ж ведалі тыя, хто надумаў ехаць: на Радзіме жылі ў зямлянках, хадзілі ў чунях...

— Так, многія вернуцца дахаты, хоць гэта няпроста: ізноў кідаць усё — і ў дарогу. Як вы думаеце? Тут трэба гаварыць аб сапраўдным патрыятызме працоўных эмігрантаў, плённай культурна-асветніцкай дзейнасці нашых шматлікіх даваенных таварыстваў — імя Я. Коласа, імя Я. Купалы, «Мінска», «Белавежы» і многіх іншых, ваеннага часу Беларускага камітэта дапамогі Радзіме, які сабраў і пераслаў на Бацькаўшчыну ахвяраванняў на мільён песа, адзінаццацітысячнага «Беларускага ачага», заснаванага ў 48-м. Памятаць не памятаю, але ведаю, з якой радасцю і энтузіязмам, як эмацыянальн[illegible]ларускія каланісты Аргенц[illegible] ўспрынялі вестку аб уз'яднанні Заходняй і Усходняй Беларусі. Аднак самым магутным стымулятарам рэпатрыяцыі стала перамога савецкага народа над нацыстамі. Яна незвычайна высока падняла аўтарытэт Сав[illegible]га Саюза. Праз год пасля [illegible]ы прэзідэнт Аргенціны Хуан [illegible]ерон устанавіў дыпламатычныя адносіны з СССР. Усё гэта і паспрыяла таму, што ў Савецкі Саюз выехала пятнаццаць тысяч аргенцінскіх суайчыннікаў...

— Я ўпершыню чую гэтую лічбу, — прызнаўся я. — Але, каб быць аб'ектыўным, трэба адзначыць: нейкая частка рэпатрыянтаў гадоў праз пяцьдзесяць трэці раз пакіне гістарычную Радзіму і накіруецца на прыёмную... Як вы, тыя, хто заставаўся ў Аргенціне, адносіліся да гэтай з'явы? Як тлумачылі яе? Уздзеяннем якіх фактараў?..

— Перш за ўсё, думаю, эканамічных. Бо было заўважана: як толькі эканамічнае становішча аргенцінскага абываценя пачынае пагаршацца, а савецкага паляпшацца — пераезды затухаюць. Як адносіліся? Хто як... Увогуле, гэты момант адмоўна адбіўся на прагрэсіўным руху суайчыннікаў і дзейнасці нашых суполак. Прэстыжнасці ён нам не прыбавіў, адкрыта скажу.

...На нейкі момант я адчуў, што задаў размове нацыянальную абмежаванасць, хоць асабіста сам, знаходзячыся ў Аргенціне і размаўляючы з суайчыннікамі, неаднаразова чуў: «Паміж намі няма розніцы: беларус ты, украінец ці рускі».

Нас паслухаць, дык іміграцыйная праслойка ў краіне гауча, якая мае крэўную повязь, карэнні ў СССР, цалкам эканамічная і выключна беларускага паходжання.

Тлумачэнне на гэты конт майго субяседніка:

— Выхадцы з Заходняй Беларусі і Украіны, якіх большасць у славянскім асяродку, і заснавалі тыя дзесяць клубаў, згуртаваных сёння ў Федэрацыю культурных таварыстваў савецкіх грамадзян Аргенціны. Першыя працоўныя эмігранты з Расіі, украінцы і беларусы, наколькі мне вядома, прыйшлі ў Аргенціну недзе на мяжы XIX і XX стагоддзяў. А як заціхла грамадзянская вайна — тут асталявалася белагвардзейская іміграцыя. Пасля Вялікай Айчыннай з'явіліся «перамешчаныя асобы», пераважна ўкраінскія нацыяналісты, як мы гаворым. Надзвычай з'яднанай і моцнай лічыцца армянская абшчына. Ёсць літоўская, латышская. Можна прыгадаць і іншых славян: чэхаў, югаславаў, палякаў...

(Па праву відавочцы дадам: у тым этнічным Вавілоне аргенцінскага стылю, дзе на 30 мільёнаў імпартаваных з розных куткоў свету грамадзян-іншародцаў выпадае 150 тысяч тубыльцаў-індзейцаў, пануе лад і памяркоўнасць на нацыянальным і расавым паверхах вежы і ў адносінах да бога).

Несумненна, што ў адмысловых умовах агульнанацыянальнага катла, у якім пераплаўляюцца ў адну дзесяткі культур, у іх ліку і беларуская, асіміляцыя бярэ сваё. Але не ўсіх... Ды кінулася мне ў вочы ў час знаходжання ў Аргенціне: братка-беларус хутчэй за іншых асімілюецца і з адзінаверцамі славянамі, і з лацінянамі. Нягледзячы на гэта, бачыў я, што людзі аднаго з намі этнасу цягнуцца адзін да аднаго, ладзяць асяродкі духоўнай лучнасці, свой мікракосмас з памяццю аб далёкай Айчыне. Стрываюць беларускія сябрыны і рэпрэсіўную сцюжу ваенных дыктатур Аргенціны, і мароз сталінскага абсалютызму, «халоднай вайны», і непрыязную імжу стагнацыі. І паўстануць новыя клубы і зямляцтвы. Як у горадзе Аврэра правінцыі Місіонэс. За нейкія тры-чатыры гады, дзякуючы намаганням нястомнага і ахвярнага прыхільніка роднай культуры, чалавека глыбока веруючага сеньёры Зяноны Саўчук, зямляцтва акрэпла, абзавялося клубным домам, драўлянай хатай, стылізаванай пад даўніну. Па яе, старшыні асяродка, ініцыятыве на чырваназёме аргенцінскай пампы ля ўваходу ў клуб будзе ўстаноўлены бюст Янкі Купалы, які ўжо падрыхтаваны таварыствам «Радзіма» для адпраўкі. Першы помнік нацыянальнаму паэту Беларусі ў Паўднёвай Амерыцы на стыку Аргенціны з Парагваем і Бразіліяй!

...У мінулым годзе землякі абралі рабочага Рыгора Скалковіча ў праўленне Федэрацыі. Хоць клопату і адказнасці прыбавілася, ды яны не шкодзяць ягонай актыўнасці ў родным клубе імя М. Астроўскага.

— Наш клуб — адзін з самых прадстаўнічых у Федэрацыі, — лічыць госць з берагоў Ла-Платы. — Заснаваны ў 1946 годзе, налічвае каля 300 членаў. Маем неблагую мастацкую самадзейнасць: удзельнічаюць дзеці, юнакі, дарослыя. Наш хор «Рассвет» карыстаецца вядомасцю не толькі сярод суайчыннікаў, але і мясцовага насельніцтва. Не менш аўтарытэтныя і спартыўныя каманды клуба. Мы — у шэрагу першых, хто бярэ ўдзел у будове спартыўнага гарадка і пансіяната «Ціхан» для адзінокіх і састарэлых суайчыннікаў.

— Гэта на тых 22 гектарах зямлі, якія Фядора і Ганна Заброцкія ахвяравалі Федэрацыі і прадстаўніцтву Рускай праваслаўнай царквы Маскоўскага Патрыярхата ў Аргенціне?

— Так. Акрамя таго ў мінулым годзе мы дамагліся адкрыцця радыёпраграмы «Хорошо» на прыватнай радыёстанцыі муніцыпалітэта Ланус. Перадача фінансуецца за кошт рэкламы інтарэсаў суайчыннікаў. На працягу гадзіны на рускай і іспанскай мовах мы інфармуем і сваіх, і аргенцінскую грамадскасць аб тых падзеях, якія адбываюцца ў Савецкім Саюзе. Перадаём таксама беларускую, украінскую, рускую народную музыку. Якраз я і атрымаў даручэнне знайсці музычны і краязнаўчы матэрыял пра Беларусь і, галоўнае, аб перабудове...

Тэма гэтая — цэнтральная ў аўдыторыі замежных суайчыннікаў. З іх зацікаўленага, дасведчанага і добразычлівага боку мы ім бачымся выразней, чым каму іншаму, як мяркуе Рыгор Андрэевіч. На яго думку, рэканструкцыя нашага грамадства можа мець планетарны ўплыў.

Ад сябе дадам, што аднаўленчыя працэсы непасрэдна падыходзяць да вырашэння шматлікіх, «састарэлых» пытанняў і праблем замежных суайчыннікаў, сярод якіх 200 тысяч маюць савецкі пашпарт: узаемаадносіны СССР з суайчыннікамі замежжа і іх крэўнымі ў краіне, прававыя гарантыі, стаўленне дзяржавы да двайнога грамадзянства, удзел землякоў-іншаземцаў у выбарах і іншае. Пачакаем адказу чарговай сесіі Вярхоўнага Савета СССР.

Некалькі слоў аб «унутраным» рэхе перабудовы:

— Мяне здзівіла: як толькі я [illegible] на Бацькаўшчыне пачну крь[illegible]чна адзывацца, гаварыць тое, што сапраўды ёсць у капіталістычнай сістэме, — людзі глядзяць на мяне з недаверам, упэўнены: раз капіталізм — значыць усё добра, ідэальна. Хт[illegible]рачаецца: у нас ёсць чам[illegible] учыцца, але ёсць і негатыў[illegible]ае. Няведама чаго болей... Сапраўды, яшчэ пасля вайны Хуан Перон увёў у Аргенціне, як вы называеце, «трынаццатую» зарплату. Але сёння на вуліцы насуперак абяцанням новага перанісцкага ўрада Карласа Менэма...

А далейшае пра «цяжкасці капіталізму» я выкрасліў. Падумаў, што ў намнога большай ступені, чым Рыгор Скалковіч, магу быць абвінавачаны ўжо сваім чытачом у апалагетыцы «контрпрапагандысцкіх прыёмаў часоў застою» ці проста ў звароце да «старой песні». Пакуль я пісаў ды крэсліў гэты матэрыял, прыйшоў нечакана хуткі ліст ад Рыгора Андрэевіча, які прымусіў мяне дакументальна закончыць перарваную думку майго субяседніка. «У нас у Аргенціне — разгар лета, моцная жара. Духата і ў прыродзе, і ў эканоміцы. Мы стаім на шляху да катастрофы: інфляцыя страшэнная, беспрацоўе».

— А як жа не быць праблемам, — горача перабіў госць маё «перад намі таксама стаяць складаныя праблемы».—Як жа не быць... Аднёс я валізку ў рамонт: ручка зламалася. Два дні хадзіў: таго няма, сяго няма. Я майстру сказаў адкрыта: з такой работаю ты ў Аргенціне на хлеб не зарабіў бы, а ў Савецкім Саюзе табе за яе яшчэ і грошы плацяць...

Павёз на малую радзіму Рыгор Скалковіч, беларус па паходжанні і аргенцінец па месцапражыванні, багацце ўражанняў, прысвечаны яму верш беларускага паэта з Беласточчыны Віктара Шведа, з якім разам лячыўся, матэрыял для радыёперадачы «Хорошо» і зварот грамадскіх арганізацый Беларусі да замежных суайчыннікаў аб дапамозе ў ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Кастусь ШАЛЯСТОВІЧ.

«ПАТРАБУЕМ АДСЯЛЕННЯ»

Нядаўна ў беларускім друку было паведамленне, што ў Мінску на сустрэчы з кіраўніцтвам рэспублікі пабывала дэлегацыя ад жыхароў горада Нароўлі, якія патрабавалі неадкладнага адсялення ў чыстыя раёны. Быў падпісаны пратакол, своеасаблівая гарантыя, што абяцанае будзе выконвацца. І вось у Вярхоўным Савеце зноў госці. На гэты раз—з Брагіна.

Аўтобус, які даставіў брагінцаў у сталіцу рэспублікі, нічым не вызначаўся на стаянцы аўтатранспарту. І ў яго пасажыраў не было ў руках плакатаў і лозунгаў. І ў вестыбюлі Вярхоўнага Савета госці паводзілі сябе стрымана, ва ўсім спадзеючыся на народнага дэпутата Вярхоўнага Савета СССР С. Гермеля, які быў разам з імі. Людзі прыехалі не скандаліць, не нагнятаць істэрыю. Яны разумеюць, што імгненна ўрад не вырашыць іх праблем. Але і цягнуць далей няма куды, цярпенню прыходзіць канец. Трывога за здароўе, за будучыню дзяцей становіцца ўсё мацнейшай.

«Мы разумеем, што становішча ў краіне вельмі цяжкае. І таму пакуль не ідзём на забастоўку. Але калі нашы патрабаванні не будуць задаволены, яе не мінаваць». Гэта з размовы з кавалём з Брагіна Аляксеем Качаноўскім.

І вось перагаворы—так больш трапна будзе назваць гэтую сустрэчу—адбыліся. Жыхары Брагіна прад'явілі шэраг патрабаванняў, сярод якіх: высяленне ўжо сёлета сямей з дзецьмі, цяжарных і людзей з вострымі захворваннямі, спыненне непатрэбнага будаўніцтва і перадыслакацыя будаўнікоў у чыстыя раёны, згортванне вытворчасці сельгаспрадукцыі, чысціня якой не гарантавана.

У адрозненне ад сустрэчы з жыхарамі Нароўлі, выніковы пратакол складзены не быў. Вырашылі, што наспех такія дакументы не робяцца. Дамовіліся аб паўторнай сустрэчы праз некаторы час, да якой падрыхтуюцца абодва бакі.

Каментарый зрабіў намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР, старшыня рэспубліканскай камісіі па ліквідацыі вынікаў аварыі А. Кічкайла:

— Адзінаццаць раёнаў толькі Гомельскай вобласці маюць поўнае права вось гэтак жа, як Брагін і Нароўля, катэгарычна ўзнімаць праблемы. А між тым, рэспубліканская праграма яшчэ не зацверджана Вярхоўным Саветам СССР, пад яе патрэбны вялікія сродкі, якіх пакуль няма. Ды і тыя, што выдзелены, асвоіць не так ужо лёгка. Той жа Гомельскай вобласці выдзелена 320 мільёнаў, але выкарыстоўваюцца яны не лепшым чынам. Зусім відавочна, што нам трэба прымаць дадатковыя меры, прычым не толькі ў Нараўлянскім ці Брагінскім раёнах. Ужо ёсць дамоўленасць, што 2,5 тысячы польскіх будаўнікоў пачнуць узводзіць жыллё ў Магілёўскай вобласці, прымем шэраг экстранных мер для таго, каб у гэтым годзе прадаставіць жыллё сем'ям з дзецьмі, цяжарным, хворым. Работа наперадзе вялікая.

ЭТО СЛУЧИЛОСЬ НА 659-м КИЛОМЕТРЕ ШОССЕ МОСКВА—БРЕСТ

КАК ПОГИБ ПЕТР МАШЕРОВ

Первый секретарь ЦК Компартии Белоруссии, кандидат в члены Политбюро ЦК КПСС Петр Машеров погиб в 1980 году в автомобильной катастрофе. Вот, собственно, и все, что мы об этом знаем. Остальное—слухи, догадки: это была диверсия, Машерова убили... Его достаточно натянутые отношения с Брежневым, подлинный авторитет в республике дают основания для таких предположений. Не так давно на Западе была издана книга «Борьба в Кремле — от Андропова до Горбачева» Владимира Соловьева и Елены Клепиковой, прямо обвиняющих Брежнева в смерти Машерова: «...бронированный автомобиль Машерова, которого после смерти Кулакова стали прочить в брежневские наследники, врезался в поставленные на его пути на перекрестке две пустые милицейские машины. В Минске... никто не сомневался, что и на этот раз произошло политическое убийство».

Есть ли тайна в гибели белорусского лидера, или слухи рождены отсутствием полной информации о случившемся? О том, что произошло на 659-м километре трассы Москва — Брест, корреспондент «Московских новостей» **Наталия ГЕВОРКЯН** попросила рассказать старшего следователя по особо важным делам при Генеральном прокуроре СССР **Владимира КАЛИНИЧЕНКО**, принимавшего участие в расследовании.

— Вечером 4 октября 1980 года в следственную часть Прокуратуры СССР неожиданно позвонил заместитель Генерального прокурора Виктор Найденов. Спросив, кто на месте, попросил меня зайти. Найденов был взволнован:

— Несколько часов назад в Белоруссии в автомобильной катастрофе погиб Машеров. В его машину врезался грузовик — это все, что я знаю из первых сообщений. Водитель грузовика жив и находится в больнице. О ходе следствия докладывайте ежедневно.

В здании республиканской прокуратуры в Минске собрались работники прокуратуры, милиции, КГБ, приехавшие эксперты. Трупы Машерова, его водителя и сотрудника охраны находились в морге. С их осмотра мы и начали. Повреждения у потерпевших были ужасные. Сразу бросился в глаза преклонный возраст водителя, к тому же он, видимо, серьезно болел. Здесь же нам сообщили, что с Машеровым он работал долгие годы и после ухода на пенсию упросил первого оставить его водителем.

Удручающей была и картина на месте происшествия. На 659-м километре трассы Москва — Брест стояла засыпанная картофелем и практически представлявшая груду металла отнюдь не бронированная автомашина ГАЗ-13 «Чайка». В некотором отдалении — искореженный и сгоревший грузовик ГАЗ-53Б госзнак 02-01-ММБ. Дополнительный осмотр «Чайки» ничего интересного не дал. Правда, на водительском месте валялись очки.

В тот день после обеда Машеров уехал из Минска по служебным делам. Он не любил поездок с помпой, и потому в нарушение существовавшего порядка его сопровождали только две машины ГАИ. Причем двигавшаяся впереди не имела специальной окраски и проблесковых маячков. Расстояние между ней и «Чайкой» составляло 60-70 метров, скорость — 100 километров в час, и шли все автомобили спецэскорта по осевой линии. В 15 часов пять минут первая «Волга» сопровождения, мигая галогенными фарами, прошла подъем и начала спуск по трассе. До катастрофы оставались секунды.

Новые «Правила дорожного движения» были введены с 1 июля 1980 года, и усвоили их далеко не все. В соответствии с правилами водители встречного транспорта при разъезде с автомобилями специального назначения должны были «остановиться у тротуара или на обочине, а при их отсутствии у края проезжей части». За нарушения сурово наказывали.

Шофер грузовика Николай Пустовит, отец троих малолетних детей, выполняя обычный рейс, ехал в сторону Минска. Он работал водителем на экспериментальной базе «Жодино» Белорусского научно-исследовательского института земледелия. За спиной были несколько часов монотонной езды по прекрасной дороге. Дистанция между автомобилями — 50—70 метров. Впереди — тяжелый грузовик МАЗ-503 (госзнак 89-19 МНД), принадлежавший автокомбинату № 4 минского городского управления грузового транспорта. Водитель МАЗа Тарайкович первым увидел спецкортеж. Следуя правилам, он взял вправо и стал тормозить двигателем. Скорость его автомобиля резко упала.

Из показаний на первом допросе Николая Пустовита:

— Дорогу, по которой я ехал в день аварии 4 октября 1980 года,.. я хорошо знаю... Спокойная езда не вызывала напряжения. Когда я поднял голову, у меня перед глазами был лишь внезапно возникший задний борт МАЗа. Создавалось впечатление, что МАЗ внезапно остановился передо мной... Это заставило меня вывернуть руль машины влево. В моей памяти как бы отложился момент столкновения с препятствием... страшный удар, пламя.

Пустовит утверждал, что он отвлекся на мгновение от дороги, чтобы посмотреть на приборы машины. Я не исключаю, что монотонный путь подействовал на него усыпляюще и он на мгновение задремал, выключился — как раз в тот момент, когда МАЗ впереди резко сбросил скорость.

Двигавшийся на тормозах к осевой и внезапно вынырнувший из-за МАЗа грузовик первыми увидели …ульные в «Волге» сопровождения. Реакция их была мгновенной, они принимают единственно правильное решение—бросок вперед на скорости. Этот маневр попытался повторить и водитель «Чайки», чьи очки мы и обнаружили при осмотре машины. Короткий след торможения — метров за сто до столкновения и дальнейший обрыв следа — свидетельство тому. А потом—жуткий удар на огромной скорости и взрыв. При маневре влево Пустовита выбросило в правую отлетевшую дверку его автомобиля. Он горел и остался жив только потому, что на помощь подоспели прохожие. Все находившиеся в «Чайке» погибли мгновенно. Вторая «Волга» сопровождения чудом затормозила буквально в нескольких метрах от МАЗа.

Из заключения судебно-автотехнической экспертизы ВНИИ судебных экспертиз Минюста СССР:

— В сложившейся обстановке при своевременном принятии мер к снижению скорости движения автомобиля ГАЗ-53Б водитель его имел возможность предотвратить дорожно-транспортное происшествие. В сложившейся обстановке водитель ГАЗ-13 «Чайка» не имел технической возможности применением торможения предотвратить столкновение с автомобилем ГАЗ-53Б.

Водитель автомобиля ГАЗ-24 01-30 МИК и старший группы эскорта не располагали возможностью, действуя в соответствии с «Правилами дорожного движения» и специальными, инструкциями, воспрепятствовать выезду автомобиля ГАЗ-53Б на полосу встречного движения.

1980 год. П. МАШЕРОВ на площади Победы.
Фото Ю. ЗАХАРОВА.

7 октября 1980 года республика прощалась со своим любимцем Петром Машеровым. К гробу покойного шли десятки тысяч минчан. Столько же, несмотря на дождь, стояли на пути к кладбищу. Скорбь свою они не скрывали.

От руководства ЦК КПСС попрощаться с кандидатом в члены Политбюро приехал только секретарь ЦК М. Зимянин. Брежнев прислал своему товарищу по партии венок. Правда, спустя некоторое время на очередные торжества в Казахстане в гости к Кунаеву приехал и Брежнев, и ряд других членов Политбюро. Но это так, к слову.

Расследование по делу о гибели Машерова провел и завершил бывший следователь по особо важным делам при прокуроре Белоруссии Владимир Игнатович. Николая Пустовита осудили к 15 годам лишения свободы.

ПИШУТ ЗЕМЛЯКИ

ДУША БОЛИТ В РАЗЛУКЕ

В минувшем году мы с женой снова имели счастливую возможность побывать на Родине. И хотя после возвращения домой прошло немало времени, впечатления наши свежи, и я хочу поделиться ими на страницах «Голасу Радзімы».

Из Торонто через немецкий город Франкфурт прилетели мы в Москву. Здесь нас встречали и принимали, как всегда, доброжелательно. За время пребывания в столице Советского Союза мы смогли посетить многие исторические памятники. Это, например, Данилов и Новодевичий монастыри в Москве, Троицкий монастырь в Загорске. Церкви и соборы поразили нас богатством убранства. И еще мы были немало удивлены, как много в храмах молящихся людей самого разного возраста. Я и моя жена верующие, и здесь мы сами воочию увидели, что в СССР нет гонений и нажима на верующих людей.

Неделю гостили мы в Москве. И вот наконец долгожданная минута: наш самолет приземлился в минском аэропорту. Мы стоим на родной земле. А в гостинице «Планета», где мы остановились, нас встретили милые многочисленные родственники.

Не в первый раз мы с женой приезжаем на Родину, но всегда нас удивляют и радуют перемены, происходящие здесь. Красавец Минск восхищает своими новыми микрорайонами высотных домов, зеленью парков, скверов и бульваров. Нам запомнилось посещение парка имени Челюскинцев, места отдыха минчан. Здесь в сосновом лесу много забавных и веселых аттракционов.

Из окон нашей гостиницы открывалась чудесная панорама проспекта Машерова и реставрируемого Троицкого предместья. На небольшом кургане установлен обелиск в честь города-героя Минска. А по другую сторону проспекта Машерова сохранилось грозное сооружение времен Великой Отечественной войны — немецкий дот. И хотя внешне он малозаметен и, наверное, немногие минчане знают о его существовании, он стоит, нам рассказали, в том же виде, как был построен.

Незабываемы экскурсии в Хатынь и музей Великой Отечественной войны, и, конечно же, встречи с родными. С ними мы объездили почти всю Гомельщину, всюду встречая самый теплый прием.

Быстро пролетели пять недель в родной Белоруссии. Душа болела расставаться. Теперь мы будем жить ожиданием новой встречи.

Афанасий БОРОВОЙ.

Канада.

НАДЕЮСЬ НА ПОМОЩЬ ЧИТАТЕЛЕЙ

Уважаемая редакция!

Вот уже 10 лет я являюсь постоянным читателем «Голасу Радзімы», но пишу в газету впервые. Я родилась и выросла в Минске, после окончания Белорусского политехнического института, а затем аспирантуры при БПИ защитила диссертацию. Далее судьба распорядилась так, что, выйдя замуж, я оказалась вдали от родной Белоруссии. Сейчас я живу и работаю в Ольгине на Кубе. И любая весточка из дома приносит огромную радость. Все, что связано с Родиной, тревожит, волнует, словом, затрагивает всю гамму человеческих чувств и переживаний. Спасибо за вашу работу, за счастье, что приносит в наш дом почтальон!

Недавно я прочла в «Голасе Радзімы» интервью с Е. Королевой, председателем вновь созданного общества советских граждан в Польше. Знаю, что и в других странах существуют аналогичные общества, землячества, в которых сохраняется и развивается наша культура. В связи с этим я хочу обратиться через газету к нашим землякам с просьбой поделиться своими воспоминаниями, советами, мыслями о том, как организовать подобный союз, чтобы избежать ошибок. Это очень поможет нам здесь, на Кубе, в организации наших соотечественниц, советских гражданок, вышедших замуж за кубинцев. Очень надеюсь на помощь читателей «Голасу Радзімы».

Посылаю на ваш суд свои стихи. Надеюсь в вашем лице обрести объективного критика.

Еще чуть-чуть, еще одно мгновенье,
И будут радостью наполнены сердца,
Все будет заново — улыбки и забвенья,
И будет заново кружиться голова.
И будут свечи таять в наслажденье,
И будет музыка чудесная играть,
И будут наши дети с вдохновеньем
По-детски мило что-то щебетать.
И запах хвои растревожит души,
И что-то радостно подкатится в груди,
Еще чуть-чуть, немного, но послушай,
Что ждет нас там, в безвестье, впереди?
А если боль, а если горе,
А если неудач там целый хоровод?
А все-таки там жизнь, а жизнь, как море,
С великой тайной необъятных вод.
Так пусть же заново улыбки и забвенья,
Так пусть же заново и музыка, и смех,
Цени минуту жизни, наслажденье,
Гори душою, согревая всех.

Наталья ПИРИЖНЯК.

Куба.

СУСТРЭЧЫ НА ГАЛАНДСКАЙ ЗЯМЛІ

ГВОЗД ПРАГРАМЫ НА ФЕСТЫВАЛІ «ЕЎРАВІЗ»

«Два тыдні ў Нідэрландах знаходзіўся беларускі фальклорны ансамбль «Крупіцкія музыкі». Ён даў 21 канцэрт, у тым ліку ў рамках Міжнароднага фестывалю фальклору ў горадзе Энсхедэ, Тыдня Савецкага Саюза ў горадзе Хагевейн, а таксама ў гарадах Эмен, Асен, Амстэрдам, Маркела і Хетэн. Усяго выступленні ансамбля пагглядзелі звыш 13 тысяч чалавек.

Адбыліся творчыя сустрэчы калектыву з галандскімі фальклорнымі групамі з Маркела і Энсхедэ, ансамблямі з Грэцыі і Швецыі, а таксама гутаркі з прадстаўнікамі турагенцтва «Перабудова-рэйзен» і грамадскай арганізацыі «Кола сяброў Усходняй Еўропы», якая імкнецца да наладжвання партнёрскіх сувязей паміж гарадамі Утрэхт і Мінск, паміж правінцыяй Утрэхт і Беларускай ССР. Былі зроблены запісы выступленняў ансамбля для галандскага радыё і тэлебачання, даваліся інтэрв'ю, апублікаваны матэрыялы ў мясцовай прэсе.

Хацелі б выказаць вялікую ўдзячнасць калектыву ансамбля «Крупіцкія музыкі», за праведзеную тут карысную работу па папулярызацыі беларускай народнай музыкі і танца, развіццю савецка-галандскіх адносін у галіне культуры і мастацтва.

Спадзяёмся на працяг супрацоўніцтва».

(З пісьма пасла СССР у Нідэрландах А. Чыквадзе міністру культуры БССР Я. Вайтовічу).

...«Перабудова прыйшла ў Маркела» — такой была першая рэакцыя жыхароў галандскай вёскі Маркела пасля сустрэчы з ансамблем «Крупіцкія музыкі». Прызнацца, убачыць такі загаловак артыкула ў мясцовай газеце «Тубанція» было прыемнай нечаканасцю. Мы былі тут першым калектывам з Савецкага Саюза. І менавіта ад нас многія хацелі пачуць «з першых рук», што ж робіцца сёння ў Савецкім Саюзе. Потым слова «перабудова» не толькі часцей за іншыя гучала пры сустрэчах, але і служыла ў гасцінных галандцаў своеасаблівым прывітаннем. У гэтай жа газеце адзначалася, што «нягледзячы на моўны бар'ер, лёд паміж гасцямі і галандскімі сем'ямі быў зламаны хутка». Пазней, на адной з сустрэч, мэр Маркела пан Бума давяраліва расказваў аб тым, што многія баяліся «рускіх»: занадта доўга сродкі масавай інфармацыі паказвалі нашу краіну ў абліччы ворага. За некалькі тыдняў да пачатку міжнароднага фестывалю фальклорнае таварыства «Маркела», якое і запрасіла наш калектыў, звярнулася праз газету да жыхароў вёскі з просьбай прыняць на жыхарства ўдзельнікаў ансамбля. Трэба адзначыць, што прымаць дома замежных гасцей тут лічыцца вельмі прэстыжным. І вось у першы вечар, пасля афіцыйнай сустрэчы ў мэрыі, на святочнаму апаранутыя, ажыўленыя галандскія сем'і выбраць да сябе «на пастой» гэтых «невядомых рускіх» (аб Беларусі тут увогуле чулі нямногія).

Тое, што ўдзельнікі дэлегацыі жылі ў сем'ях, дазволіла бліжэй пазнаёміцца з укладам, бытам, культурай галандцаў — фермераў, рабочых і служачых дзяржаўных і прыватных прадпрыемстваў, мясцовай інтэлігенцыі малавядомай для нас краіны каналаў, плацін і млыноў, дзве трэці якой — былое дно мораў і заліваў.

Усюды тут чыстыя дворыкі, акуратна пастрыжаныя газоны і многа, вельмі многа кветак! Кветкі ў парках і садах, на вуліцах і скверах, на балконах і ў вокнах кватэр і, вядома ж, на кветкавых палях. Галандцы беражліва ставяцца да прыроды, робяць многае для таго, каб захаваць яе багацці для будучых пакаленняў.

Міжнародны фестываль, у якім ансамбль прымаў удзел, праводзіўся ў асноўным на сродкі, сабраныя насельніцтвам (фальклорныя таварыствы, святы і іншыя мерапрыемствы арганізуюцца таксама, як правіла, па ініцыятыве і на сродкі мясцовых жыхароў). Галандцы — практычныя людзі, якія ўмеюць лічыць і берагчы грошы, але многія з тых, з кім давялося сустракацца, стараліся зрабіць усё, каб наша знаходжанне ў іх было цікавым і запамінальным.

Для ўдзелу ў фестывалі прыехалі 34 калектывы з 12 краін. Першы дзень быў традыцыйным: прыём у мэра горада Энсхедэ, прывітанні і абмен сувенірамі, святочнае шэсце ўсіх удзельнікаў па вуліцах. На фестывалі не было конкурсаў, журы, закрытых залаў, ніхто спецыяльна не збіраў і гледачоў. Шырокая рэклама — транспаранты, афішы, значкі і буклеты, прэса — рабіла сваю справу. Вакол кожнай пляцоўкі, а іх было ў Энсхедэ каля дзесяці, збіраліся тысячы гледачоў.

Чым прыцягвалі публіку выступленні «Крупіцкіх музыкаў»? Перш за ўсё самабытнасцю рэпертуару, чысцінёй захаваных народных традыцый. Танец, які імітуе працэс апрацоўкі льну і гулянне моладзі пасля цяжкага дня «Цярніца», гульня-танец «Кабылка», вясёлая «Вечарынка» і іншыя былі зразумелымі любой глядацкай аўдыторыі. Заўсёды прасілі выканаць танец «Паўлін». Ён надта палюбіўся. А народныя найгрышы «Крупіцкія музыкі», «Вянок старадаўніх беларускіх мелодый», «Зязюлечка» дэманстравалі высока выканаўчае майстэрства аркестра.

Пасля канцэрта гледачы падыходзілі, цікавіліся беларускімі нацыянальнымі інструментамі, спрабавалі іграць на іх.

«Рускія — гвозд праграмы на міжнародным фестывалі «Еўравіз». Без усялякага намеру прымяншаючы значнасць выступленняў іншых музычных і танцавальных груп хочацца адзначыць, што рускія са сваім цудоўным прадстаўленнем з'явіліся найбольш выдатнымі ўдзельнікамі фестывалю», — адзначала газета «Тубанція».

Фестывальныя дні былі шчыльна запоўнены. Ансамблю даводзілася выступаць і па 5-6 разоў. Канцэртныя пляцоўкі трапляліся самыя разнастайныя — прафесіянальныя тэатры і спартыўныя залы, рэстараны, павільёны выставак. Асабліва цёплымі, кранальнымі былі сустрэчы ў Гроат-Стокерце, у доме для тых, хто папраўляецца пасля хваробы, доме для састарэлых у Маркела. Але, бадай, самымі шчырымі і ўдзячнымі гледачамі аказаліся тыя нямногія выхадцы з нашай краіны, хто жыве і працуе ў Галандыі. Для іх гэта своеасаблівыя сустрэчы са сваёй далёкай Радзімай.

І яшчэ адну важную асаблівасць неабходна падкрэсліць — гэта вялікае жаданне многіх фальклорных таварыстваў, устаноў, асобных людзей больш даведацца пра нашу краіну, пра Беларусь, наладзіць творчыя, культурныя і дзелавыя сувязі. Спецыяльна для сустрэч з намі прыязджалі прадстаўнікі фальклорных груп, грамадскіх арганізацый, прасілі абавязкова пакінуць кнігі, буклеты, паштоўкі аб Беларусі, Мінску, запрашалі прыняць удзел у фестывалях, якія праводзяцца ў многіх правінцыях краіны. Характэрны факт. Два гады назад пры адной з турыстычных галандскіх фірм створана агенцтва «Перабудова», якое займаецца наладжваннем і расшырэннем сувязей з нашай краінай.

З выпадку завяршэння міжнароднага фестывалю і ў гонар гасцей у мясцовай царкве была праведзена служба, якая на гэты раз выглядала незвычайна з-за рознакаляровых касцюмаў самадзейных калектываў. Пасля доўгай пропаведзі свяшчэннік, дзе ён гаварыў аб мастацтве, якое ўзвышае і збліжае людзей, «Крупіцкія музыкі» выканалі беларускую народную песню «Купалінка». Яе пэтычнасць і меладызм пакарылі слухачоў. «Гэта было вельмі ўрачыста і ўзвышана», «Вы напэўна спяваеце ў царкоўным хоры», «Цудоўна гучала скрыпка»,.. — гаварылі ўдзельнікам ансамбля пасля службы.

Шчырым было развітанне. На вакзал у Хенгела, адкуль мы ад'язджалі, прыехалі ўсе сем'і, у якіх жылі ўдзельнікі дэлегацыі. І калі аб'явілі, што поезд затрымліваецца (такое здараецца і там), усе нават узрадаваліся: так не хацелася расставацца.

Тадэвуш СТРУЖЭЦКІ.

«ГОЛАС РАДЗІМЫ» — КАЛЕКТЫЎНЫ ЧЛЕН ТБМ

РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ» СТАЛА КАЛЕКТЫЎНЫМ ЧЛЕНАМ ТАВАРЫСТВА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ІМЯ ФРАНЦІШКА СКАРЫНЫ.

НАША МОВА — ДЗЯРЖАЎНАЯ! ВІНШУЕМ ЦЯБЕ, ДАРАГІ ЗАМЕЖНЫ СУАЙЧЫННІК, З НАДАННЕМ ЁЙ ГЭТАГА СТАТУСА. АЛЕ НАПЕРАДЗЕ ЯШЧЭ ТАК МНОГА КАРПАТЛІВАЙ, ЧАСТА НЯЎДЗЯЧНАЙ РАБОТЫ, КАБ МОВА САПРАЎДЫ АДРАДЗІЛАСЯ Ў НАРОДЗЕ, СТАЛА НЕАБХОДНАЙ ЯК ПАВЕТРА, ЗАГУЧАЛА НА ПОЎНУЮ МОЦ.

У БЛІЖЭЙШЫ ЧАС МЫ РАСПАЧНЁМ НА СТАРОНКАХ САВЕЙ ГАЗЕТЫ ПАСТАЯННУЮ РУБРЫКУ «ВУЧЫМ РОДНУЮ МОВУ».

ДАЛУЧАЙЦЕСЯ ДА ДОБРААХВОТНЫХ ПАМОЧНІКАЎ АДРАДЖЭННЯ МОВЫ, СТВАРАЙЦЕ ПЯРВІЧНЫЯ СУПОЛКІ ТАВАРЫСТВА! ЛЁС МОВЫ — У НАШЫХ РУКАХ.

У ПАМЯЦЬ АБ ЦЁТЦЫ

«Стану песняй у народзе»,— так пісала пра сябе беларуская паэтэса Цётка (Алаіза Пашкевіч). Усё яе жыццё і творчасць непарыўна звязаны з нашым сінявокім краем. Менавіта аб гэтым расказваюць экспанаты музея паэтэсы, адкрытага ў Астрынскай сярэдняй школе Шчучынскага раёна. Тут сабраны багаты матэрыял аб жыцці, творчасці і рэвалюцыйнай дзейнасці А. Пашкевіч: фотакопіі яе пісьмаў, артыкулаў, якія публікаваліся ў часопісе «Лучынка» і іншых. Музей пастаянна папаўняецца новымі экспанатамі. Кіруе ім настаўніца беларускай мовы і літаратуры Галіна Пугач.

Цесныя кантакты падтрымліваюць школьнікі з музеем Янкі Купалы ў Мінску, дзе ёсць шмат цікавых матэрыялаў аб А. Пашкевіч. Цяпер вучні збіраюцца наведаць бальніцу ў Нова-Вілейцы, дзе працавала Цётка. Намячаюць яны наладзіць сувязь з музеем украінскага мастацтва, якім кіруе дачка Свяніцкага, сваяка паэтэсы.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Выстаўка работ заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Пятра Крохалева, што адкрылася ў мінскім Палацы мастацтва, падводзіць вынік больш чым паўвекавой творчай дзейнасці мастака. Асноўная тэма яго твораў — жыццё вёскі, а галоўны герой — чалавек на зямлі. Сам выхадзец з вёскі, П. Крохалеў у дзіцячыя гады быў сведкам калектывізацыі, з малых гадоў ведае цану хлебу і сялянскай працы. Усё гэта і знайшло адлюстраванне ў творчасці мастака. Пятру Серапіёнавічу споўнілася семдзесят, але ён поўны задум, творчых планаў.

НА ЗДЫМКАХ: на выстаўцы П. КРОХАЛЕВА; работа мастака «Лён. Вечар у полі».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

МАСТАЦКАЯ СПАДЧЫНА СЛАВЯН

ВЯРТАННЕ ДА ВЫТОКАЎ

У верасні мінулага года на Маскоўскім міжнародным кніжным кірмашы нарадзілася задума стварыць беларуска-югаслаўскае творчае аб'яднанне «Славяне». Яго мэта — выданне помнікаў славянскай пісьменнасці і літаратуры. Для беларускіх выдаўцоў гэта прадпрыемства — не толькі выгаднае камерцыйнае пагадненне, але і новая канцэпцыя выдавецкай справы. Вялікую цікавасць да яго праявіла таксама выдавецтва «Днепр» (Украіна). І гэта не дзіўна, таму што гістарычныя і літаратурныя карані ўкраінскага і беларускага народаў вельмі блізкія.

Паміж выдавецтвамі «Мастацкая літаратура», «Нова дзела» і экспартна-імпартным аб'яднаннем «Югаславія публік» было падпісана пагадненне, згодна з якім савецкі бок будзе рыхтаваць тэксты, а югаслаўскі — займацца перакладам і паліграфічнымі работамі.

— У нас існуюць даўнія і трывалыя сувязі з югаслаўскімі партнёрамі, — расказвае дырэктар «Мастацкай літаратуры» В. Грышановіч. — І, думаю, гэта не выпадкова. Сёння ўсім зразумелая каштоўнасць і значнасць славянскай культуры ў цэлым і культур асобных славянскіх народаў у прыватнасці. Натуральнае жаданне людзей даведацца пра свае карані робіць наша супрацоўніцтва больш цікавым і мэтанакіраваным.

Мастацкая спадчына славян вельмі вялікая. Але многія літаратурныя помнікі яшчэ невядомыя шырокаму колу чытачоў, ёсць нават нераскрытыя старонкі.

Новая выдавецкая асацыяцыя «Славяне» плануе выпусціць некалькі серый бібліятэк славянскай літаратуры. Напрыклад, у «Літаратурныя помнікі Беларусі і Украіны» ўвойдуць гістарычныя хронікі, летапісы, фальклор, сярэдневяковая проза. Будуць выходзіць беларускія народныя казкі, легенды, паданні, сярэдневяковы «авантурны» раман, «Беларусь у фантастычных апавяданнях» Я. Баршчэўскага. Серыя «Народная бібліятэка» пазнаёміць югаслаўскіх чытачоў з творчасцю М. Зошчанкі, М. Цвятаевай, А. Прыстаўкіна, Ч. Айтматава, В. Астаф'ева. Гэтыя кнігі выйдуць вялікімі тыражамі і ў нашай краіне.

Ідзе работа над факсімільным выданнем адной з 23 кніг славянскай Біблії, выпушчанай у 1518 годзе беларускім першадрукаром Францыскам Скарынам — «Екклезиаст, или Соборник премудрого царя Соломона». Мяркуецца даць тры варыянты перакладу «Екклезиаста», напісанага Скарынам на падставе лацінскіх, чэшскіх і грэчаскіх тэкстаў, на мове, набліжанай да свецкай старабеларускай пісьменнасці.

— Мы хочам прапанаваць югаслаўскім калегам супрацоўніцтва ў выданні славянскіх календароў, факсімільных, сувенірных, мініяцюрных кніг, — гаворыць Грышановіч. — Падобная прадукцыя карыстаецца вялікім попытам за мяжой.

Такія планы аб'яднання «Славяне», якія, будзем спадзявацца, дапамогуць глыбей даведацца пра гісторыю і літаратурную спадчыну славянскіх народаў.

Наталля МАЗАНІК.

У Мінскай сярэдняй школы № 3 свая спецыфіка — харавыя спевы. У эпоху электрамузычных інструментаў, магнітафонаў, рок-ансамбляў занятак, скажам шчыра, не вельмі папулярны. І таму асаблівай павагі заслугоўваюць педагогі, якія змаглі прывіць дзецям любоў да песні. У іх ліку і Таццяна Паўлава — дырыжор-харавік школьнага фальклорнага ансамбля «Сонейка». У школе яна кіравала акадэмічным хорам. І хаця заняткі з дзецьмі ішлі ў яе паспяхова, яна пастаянна адчувала, што дзецям неабходна нешта больш жывое. Так прыйшла думка паспрабаваць захапіць дзяцей фальклорам. У выкананні ансамбля гучаць калядныя песні, вяснянкі, купальскія і жніўныя мелодыі. І, магчыма, знойдуць яны водгук у душах тых хлопчыкаў і дзяўчынак, якіх пакуль прыцягвае толькі «мадэрн».

НА ЗДЫМКУ: фальклорны ансамбль «Сонейка».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

НОВАЯ СЕРЫЯ—«ПАЭЗІЯ НАРОДАЎ СВЕТУ»

НА ШАЛЯХ ПРАЎДЫ

ВЫДАННЕ ў серыі «Паэзія народаў свету» зборніка Бэртальда Брэхта «На шалях праўды» — новы крок у набліжэнні беларускага чытача да лепшых эстэтычных набыткаў чалавецтва. Дзякуючы яму, да працэсу роднай літаратуры далучаецца новае імя таленавітага паэта. Адбываецца знаёмства з мастаком своеасаблівага светаўспрымання, адметнага спосабу адлюстравання рэчаіснасці.

Новая серыя «Паэзія народаў свету», заснаваная ў 1971 годзе, у хуткім часе не толькі набыла папулярнасць, але і дала свой значны плён: грамадскасць рэспублікі змагла пазнаёміцца з лепшымі ўзорамі сусветнай паэзіі, з выдатнымі паэтамі розных народаў і кантынентаў. Распачатая лірыкай славутага венгерца Ш. Пецёфі, яна была прадоўжана падключэннем да роднай літаратуры такіх знакамітых імён, як Г. Апалінэр, П. Верлен, Г. Лорка П. Нэруда, Р. Бёрнс, І. Бехер і іншыя. Сваё аблічча гэтая серыя набыла дзякуючы актыўнаму ўдзелу ў ёй вядомых беларускіх паэтаў М. Танка, Р. Барадуліна, Н. Гілевіча, А. Разанава, А. Лойкі, П. Макаля, прафесійных перакладчыкаў Я. Семяжона, В. Сёмухі, К. Шэрмана і інш. Неўзабаве да стварэння яе далучыліся новыя імёны — паэта У. Папковіча, перакладчыка Я. Баршчэўскага. Так з цягам часу серыя зрабілася не толькі сталым прапагандыстам эстэтычных дасягненняў іншых народаў, але і спрыяльным асяродкам фарміравання лепшых нацыянальных кадраў перакладчыкаў. На хвалі разумення неабходнасці больш шпаркага і шырокага далучэння роднай літаратуры да сусветных культурных каштоўнасцей у другой палове 80-х гадоў складаецца новае пакаленне перакладчыкаў. Яны дасканала валодаюць замежнымі мовамі, тонкім эстэтычным густам, яркімі паэтычнымі здольнасцямі. Тыповым прадстаўніком гэтага пакалення з'яўляецца Лявон Баршчэўскі.

Прадметам яго асаблівай зацікаўленасці і захаплення стала класіка: нямецкая, аўстрыйская, чэшская, а апошнім часам і скандынаўская. Ён паспяхова прадоўжыў традыцыі перакладу з лірыкі Г. Гейнэ, даў уяўленне пра творчасць паэтаў-антыфашыстаў з «Чырвонай капэлы» Адама Кукгофа, Вільгельма Таўса, Альфрэда Шміт-Заса, класіка чэшскай паэзіі Яраслава Врхліцкага. Такая разнастайнасць літаратур і пісьменнікаў сведчыць, што абсяг дзейнасці перакладчыка даволі шырокі, хаця, як нам здаецца, сваю галоўную ўвагу ён засяродзіў на творчасці двух еўрапейцаў — Б. Брэхта і Ф. Кафкі. Найбольш значныя яго дасягненні звязаны з паэзіяй Брэхта, выпускам яго зборніка «На шалях праўды». Гэта традыцыйнае выданне з вышэйпамянёнай серыі. Яно ўключае невялікую прадмову, падборку лепшых вершаў паэта і каментарыі да іх. Зборнік падрыхтаваны з пачуццём адказнасці, на належным мастацкім, эстэтычным і навуковым узроўні. Нават серыя фотаздымкаў, прызначаная для зборніка, добра спрыяе таму, каб атрымаць больш поўнае ўяўленне пра асобу Брэхта. Прадмова, напісаная самім перакладчыкам, крок за крокам уводзіць нас у творчую лабараторыю пісьменніка, раскрывае асноўныя этапы яго творчасці, спецыфіку мастацкіх прыёмаў і метадаў, эвалюцыю яго эстэтыкі і светапогляду — ад бунтарскай незадаволенасці сацыяльна-палітычным становішчам Германіі 20-х гадоў да бескампраміснай крытыкі пачварнага развіцця яе ў час фашыстоўскай дыктатуры. Дзякуючы ёй, мы атрымліваем даволі поўны і шматгранны творчы партрэт Брэхта — пісьменніка, паэта, драматурга, тэарэтыка тэатра і публіцыста. І ўсё ж прадмова, напісаная грунтоўна і прафесійна, не выключае і пэўных негатыўных момантаў: гэта і літаральны, блізкі да калькі пераклад некаторых назваў («Біццё барабанаў у начы», «У гушчэчы гарадоў») — спалучэнняў, не вельмі характэрных для беларускай мовы. Хацелася б не пагадзіцца і з больш сур'ёзнымі вывадамі прадмоўцы, напрыклад: «Але вывучэнне марксізму... робіць Брэхта пераканальным прыхільнікам метаду сацыялістычнага рэалізму». Невядома чаго тут больш: ці страснага жадання далучыць вялікага пісьменніка да «перадавога» метаду і тым самым узвысіць яго, ці, наадварот, падняць прэстыж метаду, далучыўшы да яго творчасць выдатнага мастака слова. Усё гэта не больш як даніна модзе.

Важнае значэнне пры выданні невялікіх зборнікаў належыць адбору твораў. На наш погляд, згодна аб'ёму, які дазваляе серыя «Паэзія народаў свету», даны зборнік складзены так, што паэтычная творчасць Брэхта знайшла тут сваё адлюстраванне ў яе найбольш характэрных рысах і праявах. Хацелася б падтрымаць і сам прынцып размеркавання твораў у храналагічнай паслядоўнасці, на аснове тых зборнікаў, якія рыхтаваліся да выдання самім Брэхтам, бо такі прынцып дае магчымасць найлепшым чынам прасачыць эвалюцыю светапогляду, эстэтыкі і стылю паэта.

Галоўнае, ад чаго залежыць успрыняцце творчасці пісьменніка, уваходжанне яго ў іншую літаратуру, — гэта тое, наколькі глыбока і натуральна ўдалося данесці перакладчыку да чытача змест і форму, стыль і пафас яго твораў. Усё гэта хацелася б раскрыць на ўзнаўленні па-беларуску такіх рэчаў Брэхта, як «Успамін пра Марыю А.», «Легенда пра мёртвага салдата», «Песня Адзінага фронту», «З «Букаўскіх элегій».

Пераклад, асабліва паэзіі, як і яе стварэнне, — гэта вынік самай высокай, самай напружанай псіхіка-эмацыянальнай і інтэлектуальнай дзейнасці чалавека. Аднак калі паэт стаіць перад [illegible] знайсці для выяўлення сваёй задумы найбольш адпаведную ёй моўную стыхію і структурную форму, то ў перакладчыка, здавалася б, даволі простая задача: перанесці створаны паэтам разумова-псіхалагічны і эмацыянальны вопыт рэчаіснасці з адной інтэлектуальнай сферы да[illegible]ці ў іншую. Але на шляху гэтага ўзнаўлення ўзнікае своеасаблівы бар'ер — рознасць моўных сістэм, бар'ер, які становіцца падчас неадольнай перашкодай для адэкватнага раскрыцця тэксту. Таму некаторыя паэты і тэарэтыкі перакладу, абсалютызуючы яго, прыходзяць да сумнай высновы — аб неперакладаемасці паэзіі. Аднак вядома, што мова — самае важнае праяўленне духу, існасці, самабытнасці, нацыянальнага характару і своеасаблівасці мыслення кожнага народа, у той жа час падпарадкоўваецца агульным заканамернасцям адлюстравання аб'ектыўнай рэчаіснасці. Абапіраючыся на гэтую універсальную заканамернасць, мы і можам сцвярджаць, што любы тэкст і інфарамацыя, любая форма і ідэя атрымліваюць увасабленне ў іншамоўным асяроддзі, перадаюцца ў той прапарцыянальнай залежнасці, якая паказвае, наколькі даны тэкст і закладзеная ў ім інфармацыя адпавядаюць агульначалавечым законам мыслення і спецыфікі нацыянальнага плюс талент і здольнасць перакладчыка да выяўлення гэтай нацыянальнай своеасаблівасці тэксту. Чым больш у тэксце праяўляецца нацыянальная спецыфіка, тым больш складаны твор для перакладу, тым больш вымагае ён інтэлектуальных сіл і энергіі, накопленага вопыту і майстэрства. З гэтай нялёгкай задачай нядрэнна справіўся малады перакладчык, яму ўдалося праз роднае слова падабраць эквівалентныя па мажлівасці сродкі выражэння, якія найбольш дакладна, натуральна змаглі перадаць не толькі змест і ідэю, дух і форму, але стыль і мастацкасць твора. Як нам здаецца, у аснове перакладу Л. Баршчэўскага — прынцып комплекснага падыходу з асаблівай увагай да лексічнай напаўняемасці куплета, да слова, якое нясе не только сэнсавае, вобразнае, эмацыянальнае, але і структурнае значэнне.

Узнаўленне па-беларуску, напрыклад, верша «Легенда пра мёртвага салдата» трэба аднесці да ўдач перакладчыка. Адэкватнасць лексічнага напаўнення радкоў, эквівалентная перадача гумарыстычнай і сатырычнай плыні, строгае захаванне рытмічнага малюнка — яскрава сведчыць не толькі пра шчырую нястомную працу, абвостраную ўвагу да арыгінала, але і пра вялікія мажлівасці Л. Баршчэўскага як перакладчыка.

«Песня адзінага фронту» — адна з папулярнейшых нямецкіх песень 30-х гадоў. Яе не раз з поспехам выконваў славуты нямецкі спявак Эрнст Буш. Папулярнай яна была і ў 50-я гады ў ГДР. Напісаная ў маршавых інтанацыях, з яшчэ больш адточаным, чаканеным прыпевам, яна не лёгкая для перакладу і не стала ўдачай ні рускага, ні беларускага перакладчыкаў. І хаця змест яе захаваны, сэнс не парушаны, аднак не адбылося ў перакладзе сумяшчэння паміж рытмам і лексічным напаўненнем верша, што бліскуча ўвасоблена ў нямецкім арыгінале. А таму верш страціў энергію і сілу, пругкасць і чаканны рытм, а разам з імі пазбавіўся ўласцівасцей баявой маршавай песні. Знікла ў перакладзе характэрная для яго звонкасць, напорыстасць, баявітасць. Пэўныя выдаткі можна было б абгрунтаваць і тым, што ў беларускай мове не склаўся пласт ваенна-маршавай лексікі, які мае вялікія гістарычныя традыцыі ў Германіі. Менавіта адсутнасць яго і не дазволіла перакладчыку ва ўсёй паўнаце і аб'ёме выявіць арыгінал, які знайшоў бліскучае ўвасабленне ў брэхтаўскіх радках, ператварыўшыся ў вышэйшае дасягненне — народную песню.

«Букаўскія элегіі» Брэхта — гэта своеасаблівыя выслоўі, вершы-мініяцюры, што нагадваюць айсберг, большая частка якога глыбока схавана пад вадою. Для іх характэрна празрыстасць стылю, дакладнасць і прастата мовы, ёмістасць думкі. У іх захаваны вялікі філасофскі змест, жыццёвая мудрасць, развагі над сутнасцю чалавечага існавання. Яны даюць шырокую прастору для шматлікіх асацыяцый і пачуццяў, меркаванняў і роздуму. Перакладзеныя на беларускую мову вершы «Замена кола», «Дым» і інш. натуральна даносяць да чытача свой філасофскі змест, гуманную аўтарскую ідэю, гучаць так проста і звычайна, як у арыгінале.

Закрываючы зборнік «На шалях праўды» і падводзячы вынікі прааналізаванага і зробленага яго аўтарам, пераконваешся, што ў асобе Лявона Баршчэўскага да нас прыходзіць таленавіты дбайны і плённы перакладчык. Бездакорнае веданне ім замежных моў, з якіх ён перакладае, а таксама роднай стварають грунтоўныя перадумовы для яго паспяховай перакладчыцкай дзейнасці, а яго тонкае і глыбокае адчуванне мастацкага твора, уважлівыя адносіны да арыгінала, імкненне да выяўлення мастацкіх сродкаў у іх найбольшай паўнаце і адэкватнасці — даюць мажлівасць рэалізаваць гэтую дзейнасць на высокім прафесійным узроўні. Асабліва важным, на наш погляд, з'яўляецца тое, што Л. Баршчэўскі імкнецца не проста перакладаць, а далучыць родную літаратуру да найбольш значных скарбаў сусветнага мастацтва, ліквідаваць белыя плямы ў знаёмстве беларускага чытача з сусветнай класікай.

Уладзімір САКАЛОЎСКІ.

СПАДЧЫНА

З ЖЫВАТВОРНЫХ ГЛЫБІНЬ

Фігуры, выразаныя з дрэва, былі распаўсюджаны на Палессі з даўніх часоў. Іх ставілі пры ўездзе ў вёску (на чырвоным канцы). Разныя вушакі варот сцераглі двор, сядзібу...

Варта прыехаць у Столінскі раён, як адразу звернуць на сябе ўвагу разныя церамкі і фігуркі на ўездах у многія вёскі. Ёсць яны і ў самім Століне. Каб зразумець, адкуль такая любоў да разьбярства, варта паглядзець на шчыты старых хат, ліштвы. Толькі ў сучасных прыдарожных знаках, у іх убранні бачыцца гісторыя нашага часу, падзей нашага стагоддзя, у тым ліку і тых, што балюча ўвайшлі ў нашу памяць, жыццё.

Адама Стральчука ведаюць на Століншчыне як выдатнага разьбяра. Узоры яго творчасці можна ўбачыць у вёсцы Цераблі, дзе ён жыве. Але знаёмства з самай значнай працай майстра стала хвалюючай падзеяй для ўсіх вяскоўцаў. У Дзень Перамогі, 9 мая, адбылося ў Цераблях адкрыццё выкананага Стральчуком помніка загінуўшым аднавяскоўцам. Мемарыяльную кампазіцыю ствараюць выразаная з дрэва фігура смуткуючай маці і абеліск, на вяршыні якога ўзнімаюцца ў нябесную вышыню фігуры трох жураўлёў... Цераблёўцы шануюць свой помнік і ганарацца ім. Створаны мастаком, майстэрства якога вырасла з народных крыніц, ён увасобіў і часцінку душы кожнага вяскоўца. Народнае мастацтва заўсёды было летапісам падзей, жыцця.

Пакаленне сучасных майстроў выхавалі бацькі, дзяды. Але ж трэба клапаціцца, каб і да нашчадкаў перайшла жыватворная ніць народнага ўмельства.

Вёска Моталь, што на Іванаўшчыне, даўно вядомая сваімі майстрамі. Зараз гэта вялікае сяло, у якім шмат вуліц. Многія забудаваны сучаснымі муравanымі дамамі. Сярод іх вялікі Палац культуры, насупраць — ветраны млын, за ім драўляны дом, цікава ўпрыгожаны разьбой,— гэта мясцовы музей этнаграфіі і быту. У майстэрні музея працуе Мікалай Мароз. Мы знайшлі яго за працай. Побач з вучнямі, выпускнікамі Кобрынскага мастацкага вучылішча, майстар працаваў над разным пано для пакоя псіхалагічнай разгрузкі мясцовай малочнатаварнай фермы. Якраз наблізіўся абедзенны перапынак, і Мікалай Міхайлавіч згадзіўся пазнаёміць нас са сваімі новымі творамі. У двары майстра мы міжволі спыніліся. Адразу за варотамі стаялі тры драўляныя фігуры. Мядзведзь цяжка ўзняўся на заднія лапы, за ім з поглядам, поўным роспачы, сядзела ў ступе Баба-яга. Але болей уразіла фігура жанчыны з кошыкам. Яна стаяла ў разгубленасці, як чалавек, які заблудзіўся ў лесе. Прываблівала характэрнасць сілуэта, выразнасць твару. Героі народнай казкі апынуліся разам, але ў кожнага — свае клопаты.

[illegible] лаю Марозу каля пяцідзесяці. [illegible] э калісьці, у школе, праявіў ён здольнасці да выяўленчага мастацтва, шмат маляваў і пазней. Рэзаць па дрэву пачынаў з невялічкіх фігурак звяркоў. А сёння майстар паказвае выкананы ім з дрэва ску[illegible] турны аўтапартрэт, а таксама [illegible] рэт пляменніцы. У работах адчуваюцца дакладнасць прапорцый, выразнасць характараў.

Цікавасць жыхароў Моталя да мастацтва, іх ініцыятыва не абмяжоўваюцца толькі стварэннем этнаграфічнай экспазіцыі, размешчанай у залах. Мяркуецца побач з музейным будынкам і ветраным млынам

у хуткім часе арганізаваць музей пад адкрытым небам, аднавіць і перавезці туды адну-дзве сялянскія сядзібы, характэрныя для гэтага рэгіёна Палесся. Ужо ўзяты на заметку асобныя помнікі: хата пачатку XX стагоддзя з вёскі Пераруб Іванаўскага раёна, хлеў з гэтай жа вёскі з конным млынам на адзін пастаў. Шмат цікавых помнікаў народнага дойлідства канца мінулага — пачатку нашага стагоддзя захавалася ў вёсках Рудск, Калена, на хутарах ля вёскі Мохра. А хіба можна ўявіць помнікі народнага дойлідства без узораў народнага прыклад[illegible] мастацтва, пляцення і ткацтв[illegible] вышыўкі, разьбы па дрэву, якімі так багаты гэты куток Палесся?!

Далёка разносіцца слава мотальскіх умельцаў. Адсюль і зразумелае жаданне стварыць музей, каб з бацькоўскіх кры[illegible] далей развівалася народнае ма[illegible] цтва.

Аляксандр ЛАКАТКО,
кандыдат гістарычных навук.

НА ЗДЫМКАХ: скульптура А. СТРАЛЬЧУКА ў вёсцы Цераблі; казачныя героі майстра М. МАРОЗА з вёскі Моталь.

Фота аўтара.

БЕЛАРУСКАЯ КУХНЯ

ДРАНІКІ БУЛЬБЯНЫЯ З САЛАМ

Нацёртую сырую бульбу злёгку адціснуць, дабавіць муку, соль, яйка, смажаную цыбулю і перамяшаць. Падрыхтаваць фарш: сала нарэзаць дробнымі кубікамі, злёгку абсмажыць разам з дробна насечанай рэпчатай цыбуляй. З бульбянай масы зрабіць аладкі, на сярэдзіну якіх пакласці фарш, і надаць ім форму язычкоў. Дранікі абсмажыць і давесці да гатоўнасці ў духоўцы. Падаць гарачымі, паліўшы зверху свіным тлушчам.

10 бульбін, 1 цыбуліна, 1 яйка, 2 сталовыя лыжкі мукі, 5 сталовых лыжак тлушчу, соль.

Для фаршу: 80 грамаў сала, 2 цыбуліны.

КАТЛЕТЫ ЛЮБІЦЕЛЬСКІЯ

Мякаць свініны двойчы прапусціць цераз мясарубку, дабавіць сметанковае масла, кавалачкі сала, малако, часнок, соль. Усё добра перамяшаць і сфармаваць катлеты. Затым іх запаніраваць у сухарах і абсмажыць.

300 грамаў свініны, 0,5 шклянкі малака, 120 грамаў свінога сала, 2 сталовыя лыжкі масла, 3-4 зубчыкі часнаку, 3 сталовыя лыжкі паніровачных сухароў, 1 сталовая лыжка топленага масла, соль.

КАЎБАСКІ МАГІЛЁЎСКІЯ

Мяса (ялавічыну) і сала прапусціць двойчы праз мясарубку, дабавіць у фарш дробна насечаны часнок, перац, соль і добра перамяшаць. Раздзяліць на невялікія каўбаскі, запаніраваць іх у муцэ, пакласці на змазаную тлушчам патэльню, зверху змазаць яйкам і паставіць у моцна нагрэтую духоўку. Гатовыя каўбаскі падаць з адварной ці смажанай бульбай.

300 грамаў мяса (мякаць), 160 грамаў сала, 2 зубчыкі часнаку, 1 яйка, 1 сталовая лыжка мукі, 1 сталовая лыжка топленага масла, перац, соль.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

ВЫПУСКІ, ПРЫСВЕЧАНЫЯ РЭСПУБЛІЦЫ

Калекцыі філатэлістаў, якія цікавяцца беларускай тэматыкай, за апошні час папоўніліся новымі паштовымі выпускамі.

Гэта перш за ўсё канверт і спецыяльны штэмпель, прысвечаныя філатэлістычнай выстаўцы «Савецкае Палессе», якая адбылася ў Мінску ў канцы 1988 года. На канверце, выдадзеным з гэтай нагоды, паказаны помнік У. І. Леніну ў Мінску.

На мастацкім канверце, прысвечаным 600-годдзю горада Маладзечна,— юбілейны тэкст, беларускі арнамент, панарама горада. На другім канверце — надпіс на рускай і беларускай мовах — «Беларуская ССР. Гомельскі дзяржаўны універсітэт» пад адлюстраваннем будынкаў гэтай навучальнай установы.

Памяць аб загінуўшых у гады Вялікай Айчыннай вайны ў нашага народа—свяшчэнная. У многіх гарадах рэспублікі ўстаноўлены ім помнікі. Адзін з іх у Гродне, ён адлюстраваны на нядаўна выдадзеным канверце. Пад ім подпіс: «Гродна. Помнік настаўнікам і вучням, якія загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гадоў».

Некалькі канвертаў прысвечаны артыстам, ваенным дзеячам, воінам, якія нарадзіліся, ваявалі, працавалі ў Беларусі. На адным канверце партрэт А. Палупанава — удзельніка грамадзянскай вайны ў Беларусі, які камандаваў Дняпроўскай ваеннай флатыліяй, удзельнічаў у баях пад Турава, у абароне Гомельскага ўмацавання раёна.

Партрэт Героя Савецкага Саюза лейтэнанта Б. Галушкіна змешчаны на канверце, выдадзеным Міністэрствам сувязі СССР. Побач з партрэтам — адлюстраванне Залатой Зоркі ўдзельніка партызанскага руху ў Віцебскай і Мінскай абласцях, камандзіра спецыяльнага атрада «Дапамога». У чэрвені 1944 года Б. Галушкін загінуў у раёне возера Палік.

Рускаму савецкаму спеваку, ураджэнцу Магілёўшчыны С. Мігаю прысвечаны канверт, на якім адлюстраваны яго партрэт.

У нашай краіне выпушчана шмат паштовых марак і канвертаў, прысвечаных бяспецы руху на дарогах, але толькі ў канцы мінулага года такі канверт з'явіўся з надпісам на беларускай мове. На фоне сілуэта аўтамашыны фігура чалавека, які пераходзіць вуліцу, побач надпіс на рускай і беларускай мовах: «Небяспечна пераходзіць дарогу перад блізка ідучым транспартам». Таксама ўпершыню ў мінулым годзе Міністэрства сувязі выпусціла канверт да свята 8 Сакавіка з віншавальным надпісам на беларускай мове. Гэтае пачынанне было прадоўжана (будзем спадзявацца, што гэта стане традыцыяй). Да свята Кастрычніка, да Новага года і да 8 Сакавіка гэтага года выпушчаны канверты з надпісам на беларускай мове «Слава Вялікаму Кастрычніку!», «З Новым годам!», «8 Сакавіка». Апошні канверт цікавы яшчэ тым, што ў яго малюнку дадзены беларускі арнамент. На фоне гэтага арнамента адлюстраваны букет кветак.

Два беларускія матывы—на замежных выпусках. У ГДР у мінулым годзе адбылася міжнародная выстаўка гарадоў-пабрацімаў. З гэтай нагоды выпушчана паштовая картка з адлюстраваннем выдатных мясцін горада, яго будынкаў. Сталіца БССР паказана панарамай прывакзальнай плошчы.

У гады вайны на тэрыторыі Беларусі загінула партызанка Л. Карастаянава — дачка балгарскіх рэвалюцыянераў. У Балгарыі выпушчаны канверт з яе партрэтам, яе імя на спецыяльным штэмпелі з адлюстраваннем ордэна Вялікай Айчыннай вайны. Імем партызанкі Л. Карастаянавай у Мінску названа вуліца.

Міністэрства сувязі СССР выпусціла 5 шматкаляровых марак у серыі «Эпас народаў СССР». Беларускі эпас прадстаўлены малюнкам з народнай казкі «Музыка-чараўнік», ілюстрацыя Н. Палуўскай. На купоне маркі надпіс: «Народная паэтычная творчасць беларусаў на працягу стагоддзяў была асноўнай формай духоўнага жыцця народа. У сацыяльна-бытавых казках і песнях яна паказала нацыянальныя рысы беларусаў: дэмакратызм і гуманізм, шчодрасць лірычнага пачуцця ў адносінах да чалавека і прыроды».

Леў КОЛАСАЎ.

ЗОНА СПАКОЮ

10 тысяч гектараў лясных угоддзяў, што раскінуліся паміж вёскамі Прудок, Касцюковічы, Жыхавічы, Белая і іншымі Мазырскага раёна Гомельскай вобласці, мясцовай паляўніча-рыбалоўнай гаспадаркай аб'яўлены зонай спакою. Рэдкі па прыгажосці, разнастайнасці ландшафту і расліннасці, названы ўчастак стаў месцам інтэнсіўнага размнажэння дзічыны. Тут забаронена спартыўнае паляванне на звяроў. І толькі пры неабходнасці спецыялісты могуць весці адстрэл з мэтай рэгулявання папуляцыі.

М. КУЛЫБА.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44,
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63854. Зак. № 236.